

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/ BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2002:64

Sakprosans genrer

En analys av fyra universella klassifikationssystem

JESPER PETTERSSON

© **Författaren/Författarna**

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande av författaren/författarna.

Svensk titel	Sakprosans genrer: en analys av fyra universella klassifikationssystem
Engelsk titel	Non-fiction genres: an analysis of four universal classification schemes
Författare	Jesper Pettersson
Färdigställt	2002
Handledare	Tor Henriksen, kollegium 2
Abstrakt	<p>The aim of this paper is to investigate the implementation of genres, pertaining to non-fiction, in four different universal classification schemes (BC2, UDC, DDC, SAB). It is not the aim of this paper to answer the question why certain genres are more implemented than others, or vice versa. Instead it is intended to be an investigation into the concept of non-fiction genres with the aim of attracting attention to the many interesting aspects of this concept for library- and information science research. An analysis of the schemes' general auxiliary tables is performed by comparison with a specific genre-system devised by Ottar Grepstad. This genre-system is organised by dividing different genres into groups according to linguistic criteria. The analysis gives us a characterisation of the individual schemes, and it also gives us, in a comparison of all of the schemes, an idea of which specific genres and types of genres that are the most general, or the most ignored ones. The results of the analysis show that genres of two specific types dominate in all of the schemes. Of these two the guiding type of genre is the most frequent one, consisting of such genres as handbooks, manuals, guides, dictionaries and encyclopaedias. The argumentative and investigative type of genre was also found to be dominating. Frequent examples of this type of genre were genres pertaining to scientific work such as theses and reports. The other types of genres could only be found to a much lesser extent, with the exception of some genres of the educational type. Narrative and descriptive types of genres were not implemented to any greater extent, and most genres within these types were not implemented at all.</p>
Nyckelord	sakprosa, genre, presentationsform, tilläggsbeteckningar, BC2, UDC, DDC, SAB

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Syfte och frågeställningar.....	6
1.2	Det empiriska materialet.....	6
1.3	Disposition.....	7
2	Litteraturgenomgång.....	10
2.1	Ämnesanalys	10
2.2	Generella kategorier	13
2.3	Olika indelningsgrunder för texter. Sakprosa.....	14
2.4.	Genrebegreppet.....	18
2.5	Genreanalys enligt Örom.....	20
2.6	'Form' - en diskussion.....	24
3	Teoretiska utgångspunkter för analysen.....	27
3.1	En retorisk teori om sakprosa.....	27
3.2	Grepstads genrekatalog.....	28
4	Metod.....	36
5	Analys/Resultat.....	38
5.1	Analysresultat av de enskilda systemen.....	38
5.1.1	BC2.....	41
5.1.1.1	Argumenterande och utredande texttyper.....	42
5.1.1.2	Berättande och skildrande texttyper.....	43
5.1.1.3	Pedagogiska texttyper.....	43
5.1.1.4	Vägledande texttyper.....	44
5.1.1.5	Sammanfattning av BC2.....	44
5.1.2	UDC.....	45
5.1.2.1	Argumenterade och utredande texttyper.....	46
5.1.2.2	Berättande och skildrande texttyper.....	46
5.1.2.3	Pedagogiska texttyper.....	47
5.1.2.4	Vägledande texttyper.....	47
5.1.2.5	Sammanfattning av UDC.....	48
5.1.3	DDC.....	48
5.1.3.1	Argumenterande och utredande texttyper.....	49
5.1.3.2	Berättande och skildrande texttyper.....	50
5.1.3.3	Pedagogiska texttyper.....	50
5.1.3.4	Vägledande texttyper.....	50
5.1.3.5	Sammanfattning av DDC.....	51
5.1.4	SAB.....	51
5.1.4.1	Argumenterande och utredande texttyper.....	52
5.1.4.2	Berättande och skildrande texttyper.....	52

5.1.4.3	Pedagogiska texttyper.....	52
5.1.4.4	Vägledande texttyper.....	52
5.1.4.5	Sammanfattning av SAB.....	52
5.2	Jämförande analys.....	54
5.2.1	Likheter och skillnader.....	54
6	Diskussion.....	58
7	Sammanfattning.....	63
	Litteraturförteckning.....	65
	Bilagor.....	67

1 Inledning

Under utbildningen på BHS har dokumentbegreppet varit centralt och som sådant diskuterats utifrån framförallt ett återvinningsperspektiv. Den deskriptiva katalogiseringen har till exempel studerats som ett utnyttjande av vad som kallas dokumentets mer 'hårda' egenskaper, som till exempel titel och författare, medan ämnesindexeringen rör dokumentets kanske mer 'mjuka' egenskap, dess ämne. En aspekt av dokument som det talats mindre om är de olika typer av dokument man tycker sig finna när man frågar sig vad specifika dokument 'är', alltså det som vanligtvis kallas dokumenttyp, presentationsform eller genre. Exempel på sådana genrekategorier för sakprosan, som skiljer sig från skönlitteraturen, skulle till exempel kunna vara 'avhandling', 'utredning', 'essä' eller 'lärobok'. Sakprosan betraktas här som en överordnad kategori som inkluderar både facklitteratur och brukstext.

Att dokumenttypen eller genren oftast inte är första prioritet i den initiala återvinningsprocessen står klart, men i en urvalsprocess som blir alltmer komplex på grund av en ständigt ökande mängd dokument, samma ämne kan ju ibland presenteras i olika former eller genrer, kan i vissa fall information om dokumentets genre eller typ bli avgörande för huruvida ett dokument som förvisso behandlar det eftertraktade ämnet egentligen är det rätta för användaren.

En av premisserna för denna uppsats är uppfattningen att kunskap om olika dokumenttypers eller genrens funktioner och formella uppbyggnad kan vara avgörande för förståelsen av själva innehållet i dokument. För att tillfredsställa förutsättningarna att tolka och tillgodogöra sig dokument skulle denna kunskap även kunna användas i en återvinningsituation, alltså i sökandet efter det dokument som matchar både en informationsförfrågan och ett önskemål om att informationen ska presenteras i en viss form. Denna kunskap tillhör vad man skulle kunna kalla genrekompentens eller förmågan att utföra en genreanalys. En genreanalys är en analys av enskilda dokumentets grupptillhörighet utifrån vissa givna karakteristiska utformning. Detta är en process som nog ofta kan vara omedveten men som skulle kunna vara till stor hjälp i en urvalssituation om den gjordes medveten. Denna uppsats avsikt är dock inte att undersöka den allmänna genrekompentensen bland biblioteksbesökare, eller att utföra genreanalyser på enskilda dokument, utan istället tänkte jag analysera implementeringen av beteckningar för genrer inom universella klassifikationssystem. Exempel på sådana genrekategorier skulle till exempel kunna vara de tidigare nämnda genrerna 'avhandling', 'utredning', 'essä' eller 'lärobok'. För att genrekompentensen ska kunna användas effektivt i en söksituation krävs ju också att de verktyg man använder sig av, till exempel en bibliotekssamling ordnad med hjälp av ett klassifikationssystem, i någon mån också använder sig av genredimensionen för att beskriva och ordna dokument.

Genrebegreppet är väletablerat inom skönlitteratur, musik, och konst, medan det inte är lika vanligt att tala om genrer inom andra typer av litteratur eller uttrycksformer. Denna uppsats utgår dock ifrån att genre är en generell kategori som gäller för alla dokument, och att genrer sålunda finns i lika stor utsträckning inom till exempel sakprosan som inom skönlitteraturen. Det är sakprosans genrer som står i fokus för denna studie.

I både katalogiseringsregler och indexeringspråk ges det vissa möjligheter att uttrycka ett dokumentes typtillhörighet eller genre. Följande arbete är begränsat till att förutom att generellt diskutera vad som menas med genrer inom sakprosa avgränsa undersökningen empiriskt till ett antal universella klassifikationssystemens allmänna tilläggsbeteckningar. Själva analysen gäller alltså i huvudsak sådana uttryck för sakprosagenrer som är applicerbara i hela klassifikationssystemet i form av något av de 'allmänna tillägg' som systemen tillhandahåller inom sina 'hjälpstabeller' eller så kallade 'auxiliary tables'. Alla genrer är dock inte allmänna eller generella, vissa är mer eller mindre generella och vissa är unika för ett ämnesområde, en disciplin, eller ett fack. För de genrer som är tätt knutna till en disciplin eller ett fack finns i systemen så kallade speciella tillägg som endast gäller inom den specifika huvudtabell de tillhör. Föreliggande studie gäller inte dessa tillägg.

Uppsatsen diskuterar alltså främst genrer för sakprosa och försöker utifrån olika teorier om vad som konstituerar genrer inom detta område först skapa en förståelse för förutsättningarna och även de problem det kan innebära att använda sig av genrer som grund för ordnande av texter, för att sedan göra en analys av i vilken utsträckning uttryck för genrer är implementerat i ett antal olika klassifikationssystem och vad som utifrån de i uppsatsen använda teorierna karakteriserar de analyserade systemen. Resultaten ligger till grund för en karakteristik av de enskilda systemen, en jämförande studie, och en diskussion om genrebegreppets relevans i den kunskapsorganisatoriska kontexten.

Mitt val av ämne för denna uppsats har alltså varit påverkat av att jag funnit de ovannämnda uppfattningarna intressanta, men kanske inspirerades jag att försöka formulera ett kunskapsorganisatoriskt problem kring dessa framförallt av D.W. Langridges bok *Subject Analysis* (1989) som lästes under utbildningen. I denna bok diskuteras bland annat medvetenhet om dokumentets olika formella karakteristika som en viktig del av ämnesanalysen av dokument. Tanken på genreanalysens koppling till ämnesanalysen är genomgående för föreliggande uppsats perspektiv.

Att vi som studenter vid BHS också under utbildningen drillats hårt för att börja reflektera över hur vetenskapliga texter utformas har nog också haft någon del i att jag blev intresserad av att fördjupa mig i hur olika typer av texter är uppbyggda och hur detta i sin tur kan representeras med hjälp av de kunskapsorganisatoriska verktygen. Jag har också inbillat mig att viss bekantskap med dessa verktygs förutsättningar att göra genredimensionen hos dokument mer synlig skulle kunna vara till praktisk nytta för en blivande bibliotekarie.

Uppsatsens huvudsakliga genre- och sakprosabegrepp är hämtat från Ottar Grepstads bok *Det litterære skattkammer: Sakprosaens teori og retorikk* (1997) som diskuteras i teoriavsnittet. Uppsatsen bygger också i stor utsträckning på att det är sakprosans koppling till just retoriken som kan ses som ett argument för att genredimensionen kan vara intressant i en återvinningsituation.

Det problem som uppsatsen kretsar kring rör alltså möjligheterna att med hjälp av klassifikationssystem beskriva eller ordna sakprosadokument efter genretillhörighet. Istället för att fråga vad ett 'ämne' är ställer alltså uppsatsen frågan om vad en 'sakprosagenre' är för att sedan se efter hur man i ett antal klassifikationssystem

försökt ordna och representera denna företeelse. I ett vidare perspektiv ska dock uppsatsen ses som ett försök att problematisera eller göra forskningsbart ett område som i stor utsträckning verkar vara otrampad mark.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studien har för avsikt att resultera i en konkret uppfattning om de möjligheter som finns att med hjälp av vissa universella klassifikationssystem ge uttryck för sakprosagenrer. Uppsatsens mer övergripande syfte är dock att undersöka och ge viss förståelse för sakprosa-genrebegreppet i sig, och även att diskutera begreppets möjliga roll inom disciplinen biblioteks- och informationsvetenskap.

Förutom begreppet 'genre' används begreppet 'texttyp' i frågeställningarna, och även i analysen som analyskategori. Dessa begrepp definieras i samband med teoriavsnittet, men redan här kan kort sägas om texttypsbegreppet att det är en kategori som är överordnad genrekategorin och att det används för att ordna olika typer av genrer i mindre grupper utifrån språkliga kännetecken.

Ett antal frågeställningar ligger till grund för uppsatsen :

- I vilken utsträckning är uttryck för sakprosagenrer implementerat i universella klassifikationssystemens allmänna tilläggsbeteckningar?
- Vilka sakprosagenrer är representerade?
- Vilka texttyper dominerar? Vilka är minoriteter?
- Kan man vid en jämförelse mellan olika system se att vissa genrer och texttyper dominerar generellt?

Förutom de fyra här explicit uttryckta frågeställningarna, som främst gäller analysen av klassifikationssystemen, har också en inledande litteraturstudie genomförts som är tänkt att bidra till att uppsatsens mer övergripande syfte uppfylls. Litteraturstudien, som kan sägas vara ett slags inledande forskningsöversikt, kretsar kring frågor som rör ämnesanalys, indelandet av texter i olika kategorier, sakprosa-begreppet, genrebegreppet, och genreanalys.

Den teori eller modell som används i själva analysen är dock begränsad till den genrekatalog och de texttyper som Ottar Grepstad framarbetat, och som mer utförligt kommer att presenteras i teoriavsnittet.

1.2 Det empiriska materialet

De enskilda analysenheterna är begränsade till fyra stycken universella

klassifikationssystem: BC2 eller Bliss Bibliographic Classification (Mills & Broughton 1977), UDC eller Universal Decimal Classification (1994), DDC eller Dewey Decimal Classification (1996), och SAB eller Klassifikationssystem för svenska bibliotek (1997). Det är just förhållandet att dessa system är universella som funnits vara avgörande för urvalet. Att systemen har ambitionen att representera ett helt kunskapsuniversum och inte någon speciell disciplin är viktigt eftersom det i första hand är de mer allmänna sakprosa-genrerna vi är intresserade av. Klassifikationssystemen kommer att bli presenterade i samband med analysavsnittet. Inom de enskilda systemen är analysen avgränsad till de allmänna hjälptabellerna och bland dessa de tabeller eller listor som innehåller uttryck för sakprosa-genrer. Det kommer framförallt att handla om tilläggsbeteckningar för form.

Då det finns flera olika utgåvor av systemen har valet av utgåva eller version främst gjorts med tillgänglighet och aktualitet som grund. I UDCs fall har den svenska versionen fått vika för den engelska på grund av att den engelska versionen innehåller fler genrer och även utförliga instruktioner om hur dessa är tänkta att användas, något som vid tidpunkten för urvalet vintern/våren 2002 saknades i den svenska versionen.

1.3 Disposition

Efter att ha presenterat och motiverat val av ämne, problembeskrivning, avgränsningar, syfte och frågeställningar följer nu en planbeskrivning för hur uppsatsen är utformad, vilka moment som ingår och vilka funktioner dessa element har i uppsatsen.

Litteraturgenomgången inleds med att D.W. Langridges bok *Subject Analysis* (1989) refereras för att kontextuellt knyta identifieringen av genre till ämnesanalys av dokument i samband med att dessa ska placeras i ett klassifikationssystem.

På detta moment följer en kort redogörelse för en studie kring generella kategorier inom klassifikationssystem författad av Eric de Grolier (1962). Anledningen till att detta tas upp är att genredimensionen betraktas som en generell kategori. I samband med detta tas också vissa aspekter av tilläggsstabeller inom klassifikationssystem upp.

För att närma mig en diskussion om sakprosa och dess genrer följer ett avsnitt som berör olika författares diskussioner kring grundläggande indelningar av texter. Framförallt diskuteras sakprosa-begreppet, som indelningsgrund, och dess förhållande till andra typer av texter, som till exempel skönlitteratur, med hjälp av bland annat rapporter från ett svenskt sakprosa-projekt.

I diskussionen om sakprosa som indelningsgrund ingår också en redogörelse för indelningsgrunder för texter utöver ämne och genre. Dessa indelningsgrunder diskuteras utifrån Birger Hjörlands bok *Faglitteraturens Dokumenttyper* (1997), framförallt diskuteras det han i denna bok valt att benämna facklitteraturens analytiska dimensioner, varav 'genre' sägs vara bara en bland flera. Här använder jag mig även av Lennart Hellspongs och Per Ledins bok *Vägar genom texten* (Hellspång & Ledin 1997), som också diskuterar möjligheterna att dela in texter utifrån olika

indelningskriterier. I detta avsnitt är det framförallt förhållandet mellan genredimensionen och övriga indelningsgrunder som är intressant.

Diskussionen kring indelningsgrunder följs av ett allmänt hållet avsnitt om genrebegreppet.

Nästa moment tar upp en artikel av Anders Örom (1997) som mer specifikt behandlar de genrekonstituerande elementen inom sakprosadokument. Eftersom Örom utgår från ett annat perspektiv än den teori som föreliggande uppsats huvudsakligen använder sig av i analysen får vi genom hans artikel ett intressant komplement till denna teori. På detta moment följer sedan en avslutande diskussion kring hur formbegreppet, som ju är knutet till genrebegreppet, kan uppfattas. Denna diskussion bygger dels på ett avsnitt ur en introduktionsbok inom ämnet kunskapsorganisation författad av C.D. Needham (1971), och på en artikel som behandlar genrer och formtillägg författad av Wilson och Robinson (1990).

Efter denna mer allmänt hållna litteraturgenomgång, som väl också får ses som ett slags forskningsöversikt, presenteras uppsatsens huvudsakliga teori som är hämtad från Ottar Grepstads *Det litterære skattkammer: sakprosaens teori og retorik* (1997). Denna bok placerar sakprosans genrebegrepp i en retorisk teori som dels kan förklara varför genreaspekten är värd att uppmärksammas och dels även ge förståelse för varför den kan vara svår att representera i klassifikationssystem. Avsnittet kretsar kring en definition av sakprosa och kring en genrekatalog för sakprosa som är Grepstads skapelser.

Den teoretiska bakgrundens syfte är alltså att skapa instrument för uppsatsens analys. De mer allmänna diskussioner som förs i litteraturgenomgången är tänkta att ligga till grund för en djupare förståelse och för en avslutande diskussion som tillsammans med både huvudteori och litteraturgenomgång kan föras ur ett bredare perspektiv.

Uppsatsens nästa moment består av en metodbeskrivning och en diskussion kring konsekvenserna av de val och begränsningar som varit nödvändiga att göra. Det empiriska material som är föremål för analys diskuteras och varje steg i analysprocessen redovisas.

Innan analysmomentet inleds presenteras de olika system som är föremål för undersökningen i form av en kort och allmänt hållen karakteristik som fokuserar på de allmänna tilläggen inom respektive system.

På detta följer analysen vars resultat tolkas och presenteras system för system. Varje system diskuteras och karakteriseras inledningsvis för sig. Med de individuella analysresultaten som grund görs sedan en jämförelse på vissa punkter mellan de olika systemen, resultaten redovisas och diskuteras. Analysresultaten redovisas både i tabellform och i löpande text.

Det avslutande momentet är en diskussion som kretsar både kring sakprosaagenrens roll inom klassifikationssystem, så som detta kan sägas speglas i analysresultaten, och kring sakprosaagenrens möjliga relevans i ett kunskapsorganisatoriskt perspektiv, både i praxis och som forskningsområde. De skillnader och likheter som jämförelsen

mellan systemen påvisat diskuteras. Olika lösningar och metoder för implementering som systemen använt sig av diskuteras och kanske föreslås även alternativa lösningar.

2 Litteraturgenomgång

2.1 Ämnesanalys

I avsikt att placera in undersökningen av vilka uttryck för sakprosagenrer som är implementerade i klassifikationssystem i en kontext kommer företeelsen genre att betraktas som en del av vad man försöker identifiera i samband med ämnesanalysen av dokument. I samband med ämnesanalysen är det alltså tanken att en genreanalys av dokumentet utförs.

Det finns olika slag av strategier för hur ämnesanalysen ska utföras, och en mängd teorier om vad ett ämne är, detta intressanta område är dock inte denna uppsats ämne. Istället är utgångspunkten för det som följer begränsat till den uppfattning om ämnesanalys som uttrycks i Langridges bok *Subject Analysis* (1989).

En kort redogörelse för Langridges syn på ämnesanalys presenteras alltså i det som följer för att placera uppsatsens ämne i en kunskapsorganisatorisk kontext, och för att motivera att just klassifikationssystem används som empiri. I uppsatsens inledning nämndes det att Langridges bok inspirerat valet av uppsatsämne, och i det följande refereras Langridges idéer således dels för att visa att ämnesanalys och genreanalys är aktiviteter som med fördel kan utföras ihop, dels för att även upplägget och metoden för hans bok i viss mån inspirerat denna studies utformning.

Att ordna en samling dokument efter deras ämne är en vanlig verksamhet inom kunskapsorganisation. Ofta använder man sig i samband med fastställandet av ett dokument ämne av, eller är omedvetet påverkad av, ett specifikt klassifikationssystem som verktyg. Mot detta förfaringssätt vänder sig Langridge då han menar att det inte är bra om själva ämnesanalysen är alltför bunden till ett klassifikationssystem eftersom detta system i de allra flesta fall är pragmatiskt utformat och sålunda saknar många av de distinktioner som enligt Langridge behövs för att ett dokument verkliga ämne ska komma i dagen: "The overriding principle of collocation is usefulness to users rather than the intrinsic nature of documents." (1989, s. 7). En grundlig analys av dokument ämne bör alltså enligt Langridge vara en aktivitet skild från varje hänsyn till något specifikt klassifikationssystem. Detta innebär att en översättning från denna mer uttömmande ämnesanalys till ett i många fall mer avgränsat uttryck i något klassifikationsschema alltså sker i efterhand. Denna tes och en metod för att genomföra den presenterar och argumenterar han för i sin bok.

Langridge menar att det till grund för ämnesanalysen behövs en generell förståelse för vad ett ämne i förhållande till dokument kan vara och han presenterar ett eget förslag till hur en sådan förståelse skulle kunna se ut. Langridges modell för ämnesanalys består till att börja med av tolv stycken grundläggande kunskapsformer som är unika och utesluter varandra. Ett dokument tillhör ofrånkomligt något av dessa kunskapsformer. En kunskapsform kan sägas var ett unikt sätt att betrakta världen på.

Världen eller ett fenomen kan enligt Langridge alltså betraktas ur olika aspekter, och han talar om tolv olika kunskapsformer: kunskapsinstrumenten, filosofi,

naturvetenskap, teknologi, socialvetenskap, social praktik, historia, moralisk kunskap, religion, konst, kritik, personlig erfarenhet (1989, s. 24). Dessa kunskapsformer kommer inte att redogöras för här men det bör påpekas att Langridges avsikt är att skapa en analysmetod som fastställer ett dokument faktiska ämne oberoende av kulturella eller sociala konventioner, vilket väl är en ide som kan kännas något främmande i relativismens tidsålder. Den kunskapsteoretiska diskussionen får dock föras på annan plats, poängen här är att ämnesanalysen inte ska vara påverkad av något specifikt klassifikationssystem. Langridges kunskapsformer har nämligen ambitionen att vara mer objektiva än huvudklasserna i de flesta klassifikationssystem, som ofta är representerade som discipliner.

Man kan man tänka sig att den ovannämnda idén om åtskillnad mellan analys och översättning överförs på genreanalysen som sålunda bör vara grundad på en förståelse för företeelsen genre som är mer allmän än det klassifikationssystem som dokumentet ska inordnas i.

Kunskapsformen uttömmar dock inte på något sätt enligt Langridge ett dokument ämne. För att karakterisera ett dokument ämne är det nödvändigt att ta hänsyn till olika 'fenomen', alltså de fenomen som betraktas ur något av de tolv kunskapsformernas perspektiv (1989, s. 18). Det är dessa fenomen som Langridge kallar för 'topic', alltså ämne, och som svarar på frågan 'vad handlar det om?'. Olika 'topics' eller fenomen kan sägas vara mer eller mindre knutna till specifika kunskapsformer men principiellt är de fristående och många av dem tillhör flera olika kunskapsformer. På samma sätt kan kanske vissa genrer betraktas som mer eller mindre allmänna.

I klassifikationssystem är vi vana vid att dokument ordnas i discipliner, något som Langridge menar ofta leder till förvirring i ämnesanalysen eftersom dessa discipliner inte är kunskapsformer utan specialiseringar av en kunskapsform, alltså: "a practical convenience for sharing the world's intellectual labours" och "a limitation to the range of topics". (1989, s. 32-33) Discipliner kan alltså sägas vara en blandning av både kunskapsform och 'topic' som blivit institutionaliserad. En disciplin är då en tradition att studera vissa fenomen ur ett specifikt perspektiv eller med en specifik kunskapsform som utgångspunkt. Det är framförallt på detta område, menar Langridge, som felbedömningar om ett dokument ägentliga ämnestillhörighet sker. Framförallt sker detta genom att en disciplin uppfattas som kunskapsform.

Enligt Langridge finns det alltså två huvudsakliga komponenter att ta hänsyn till när vi funderar kring vad ett ämne är. Dels behöver vi ta hänsyn till "the phenomena that we perceive", alltså 'topics', och dels till "the way in which we perceive them", det som vi benämnt som kunskapsformer (1989, s. 31). I ämnesanalysen ingår dock, menar Langridge, även att ta hänsyn till vissa formella dokumentkarakteristika, "forms of writing" (det som med Langridges terminologi kan kallas 'topic' för denna uppsats). "Forms of writing" är dock en term som rymmer ett betydligt större område än vad som ryms inom denna uppsats, vilket kommer att visas i den följande diskussionen.

Enligt Langridge uttöms idén om ett dokument ämne av kunskapsformerna tillsammans med deras specialiseringar (discipliner) och ämnen (topics) (1989, s.

44). Trots detta inkluderar han alltså i ämnesanalysprocessen en fjärde form : ”forms of writing”. Med detta begrepp menar han presentationen av ämnet eller dokumentets formella karakteristika. Detta inkluderar Langridge i sin framställning framförallt för att man under ämnesanalysen tydligt ska skilja mellan olika formaspekter och dessa formaspekter som ämnen i sig, eftersom dessa i klassifikationssystem och ämnesordslistor ofta kan uttryckas på liknande sätt och på så vis förväxlas med varandra, men också för att uppgifter om till exempel genrer kan vara viktigt i en urvalsprocess för den som söker dokument.

De formella karakteristika, ”forms of writing”, delas upp i två huvudgrupper : ”nature of thought” och ”nature of text”. I den första kategorin ingår olika typer av *synpunkt* (bland annat politiska, religiösa värderingar eller livsåskådningar, olika ’skolor’ eller tanketraditioner) ur vilka ett dokument kan vara skrivet. Den viktigaste för vår del är den synpunkt som Langridge kallar ”point of view in the personal sense” och som behandlar vilken avsikt författaren haft med sitt dokument : instruktiv, övertalande, eller kreativ. Framförallt den instruktiva formen är intressant då denna ofta, enligt Langridge, ligger till grund för de bibliografiska former som finns i klassifikationssystem (1989, s. 50). Andra kategorier inom ”nature of thought” är : metoder, intellektuell nivå och avsedd läsargrupp. (ibid. s. 45-55)

Langridges diskussion rörande textens natur, ”nature of text”, kretsar kring dels textens medium, förpackningen, och dels textens struktur, den bibliografiska formen. Det är framförallt vad Langridge kallar textens struktur, dess olika genrer, som är ämnet för denna uppsats. Tyvärr ägnar Langridge inte detta område några större djupsinnigheter utan nöjer sig med att ge ett par exempel på bibliografisk form t ex: monografi, essä, samling, föreläsning, intervju, debatt, konferens osv. Det bjuds alltså inte någon utförlig diskussion om genrebegreppet hos Langridge, men i texten antyds det ändå att upphovet till de olika bibliografiska formerna ligger bland de kategorier som kallades ”nature of thought” (1989, s. 50), ett intressant påstående som vi kan ha i åtanke när vi diskuterar genrebegreppet närmare.

Langridge verkar alltså egentligen inte se några större problem med genrer i samband med ämnesanalysen och nämner endast att det bland de olika bibliografiska formerna, genrer, finns många olika termer och att den enda egentliga svårigheten inom detta område gäller att identifiera vilka som förtjänar separat status och vilka som ska behandlas som synonymer (1989, s. 55).

Trots Langridges svala intresse är det ändå detta område som är fokus för föreliggande uppsats, som kan sägas vara ett försök att redogöra för de bibliografiska formerna, och särskilt begreppet ’genre’, på ett mer utförligt sätt än vad Langridge gör för att precis som när det gällde ett dokumentets ämne ha klart för sig vad det är som konstituerar och avgör vad som är ett dokumentets form eller genre.

En intressant aspekt av Langridges bok är att han menar sig kunna använda sin ämnesanalysmodell inte bara på dokument utan även på klassifikationssystem. Han ger också exempel på sådana analyser, ämnesanalyser av system kallar han det, med fokus på hur just ämnesaspekten är representerad. En sådan analys är användbar för varje användare av systemet, men kanske framförallt för den som ska klassificera dokument med hjälp av det eftersom kännedom om systemets begränsningar enligt

Langridge minskar risken för att göra felbedömningar.

Avsikten med denna uppsats är sålunda att vända blicken mot hur de bibliografiska formerna och genrer är representerade i klassifikationssystem och göra ett slags 'genreanalys' av dessa istället för av enskilda dokument. Langridges metod kommer inte att följas blint utan får mer ses som inspirationskälla för att kunna utveckla en egen ansats. Denna ansats bygger istället framförallt på en retorisk teori om sakprosa, och den diskussion om genrer som är en del av denna teori, som hämtats från Ottar Grepstad (1997).

2.2 Generella kategorier

Det finns indelningskategorier eller aspekter som är återkommande i ett klassifikationssystem och på grund av detta har flera system valt att lista de mest generella av dessa separat, för att på så vis göra systemen mindre skrymmande. Eric de Grolier som skrivit en studie kring detta fenomen, *A study of general categories applicable to classification and coding in documentation* (1962), spårar användningen av generella kategorier som är användbara genom hela, eller stora delar av, klassifikationssystem, tillbaka till 1600-talet och till användandet av generella kategorier för geografi och historia (1962, s. 17). Det var dock inte förrän mot slutet av 1800-talet som generella kategorier som inte lika tydligt som dessa var ämnesanknutna i viss utsträckning började användas. De Grolier nämner Melvin Dewey, DDCs skapare, och Charles A. Cutter som innovatörerna inom detta område. Införandet av separata tilläggstabeller med egen notation stod dock Paul Otlet och Henri La Fontaine för, skaparna av UDC. De generella tilläggen bestod av tabeller för plats, kronologi, språk, släkte (ras), och bibliografisk form. En mycket viktig innovation i sammanhanget var den symbol, kolonsymbolen, som introducerades som ett allmänt uttryck för relation mellan olika ämnen. Separat listade generella kategorier som de ovannämnda blev snart ett vanligt inslag i klassifikationssystem.

De Groliers studie diskuterar endast inledningsvis den bibliografiska formen som en generell kategori, för att sedan istället föra en avancerad diskussion kring andra generella kategorier, framförallt olika relationer mellan ämnen, i ett försök att utveckla bättre klassifikationssystem. Då de Groliers studie är den enda utförliga jag lyckats finna, och i den övriga litteratur jag tagit del av är han också den enda som åberopas då detta ämne diskuteras, är det olyckligt att en mer fördjupad diskussion om formbegreppet som generell kategori saknas. Men principen om generella kategorier är central för föreliggande studie och man kan säga att denna uppsats betraktar genre som en generell kategori på så vis att utgångspunkten är att alla dokument i teorin skulle kunna genrebestämmas. Kanske skulle man kunna säga att genredimensionen ingår i definitionen av vad ett dokument är?

När formbegreppet diskuteras i övrig litteratur inom kunskapsorganisation verkar denna diskussion främst röra specifika klassifikationssystem eller specifika katalogregler och deras ämnesord. Det rör sig oftast inte om djupsinnigheter utan detta är ett område som verkar betraktas som oproblematiskt eller möjligtvis ointressant. Rowley och Farrow menar till exempel att de textbaserade dokumentens olika presentationsformer är väletablerade medan det råder större osäkerhet kring hur

man ska betrakta de dokumenttyper som kommit fram inom de nya nätverksbaserade resurserna (1992, s. 41). Detta är ju ett påstående som det kan vara intressant att återkomma till i en diskussion av uppsatsens resultat.

När det gäller tilläggstabeller är det ju också så att de flesta system har både speciella och allmänna tillägg, varav de förra är begränsade till att användas inom en speciell huvudklass medan de senare kan användas genom hela systemet. Det är viktigt att i detta sammanhang påpeka att även om genreaspekten betraktas som generell så är det ju inte så att alla typer av genrer finns inom alla ämnen, de flesta ämnen, eller kanske snarare discipliner, har genrer som är unika för just sitt område. Det är dock inte alltid lätt att avgöra vilka genrer som är allmänna, eller var gränsen går för vad som kan kallas allmänt. Denna uppsats är avgränsad till en specifik teori om sakprosa, som presenteras senare, som även om den lider av vissa begränsningar i just detta avseende kan betraktas som ett försök att lista mer eller mindre allmänna genrer. Uppsatsen är också avgränsad till att gälla de allmänna tillägg som återfinns inom klassifikationssystemen, och tar alltså inte hänsyn till de speciella tillägg som kan finnas inom varje huvudklass.

Fenomenet genre som en generell aspekt av dokument står alltså i centrum för uppsatsen, men innan en analys av klassifikationssystemen kan utföras behövs en mer allmän förståelse för vad sakprosa är etableras. Detta görs först genom att begreppet sakprosa och olika sätt att dela in texter på diskuteras.

2.3 Olika indelningsgrunder för texter. Sakprosan.

I detta avsnitt kommer dels sakprosan och dels olika möjligheter att indela eller ordna texter att diskuteras. Avsnittets avsikt är inte att definiera olika indelningsgrunder utförligt utan att ge en uppfattning om vad ordnande av texter kan vara och att det finns många olika möjligheter och utgångspunkter. Mer ingående beskrivningar av uppsatsens huvudbegrepp (sakprosa, genre osv) kommer att presenteras i ett senare kapitel, i samband med Ottar Grepstads retoriska teori om sakprosa som är ett försök att göra gränserna utåt och skillnaderna inom sakprosan tydligare, framförallt genom att ordna dessa texter utifrån genretillhörighet.

Den kanske mest grundläggande genreindelning som man stöter på i bibliotekssammanhang är den mellan skönlitteratur och sakprosa. Sakprosan får inledningsvis stå för alla de texter som inte hör till skönlitteraturen. Distinktionen delar upp alla texter i två typer på ett sätt som vi är så vana vid att vi oftast inte reflekterar över att indelningen skulle kunna göras på andra sätt (Beghtol 2001, s. 18). Men vad skiljer då egentligen dessa 'övriga texter' från skönlitteraturen? Hellspong och Ledin (1997) utgår i sitt försök att svara på denna fråga ifrån att människan är en social varelse som även om flera olika kommunikationsformer utvecklats i stor utsträckning lever i en skriftkultur. Författarna skiljer på "två grundläggande hållningar, arbetet och leken." som de menar kan "yttra sig språkligt i skrift och resultera i olika slags texter" och sålunda resultera i dels en praktisk litteratur som är kopplad till 'arbete' och dels en annan litteratur kopplad till 'leken' eller 'konsten'. (1997, s. 14)

Enligt Anders Örom är distinktionen mellan dessa två typer av texter bestämd av de olika verklighetsrelationerna, vad man kanske skulle kunna kalla de två texttypernas olika referentfunktioner där den ena refererar till en 'verklig' värld medan den andra refererar till en fiktiv? Örom menar med detta att sakprosan har en metonymisk relation till verkligheten medan skönlitteraturen har en metaforisk relation. Dock lånar de två typerna grepp ifrån varandra och i vissa fall kan det vara svårt att se var gränsen egentligen går. (1997, s. 8)

I den engelskspråkiga världen använder man sig av uttrycken 'fiction' och 'non-fiction' för att skilja mellan två grundläggande typer av texter. Distinktionen mellan 'fiction' och 'non-fiction' introducerades i bibliotekssammanhang enligt Clare Beghtol av Cutter och hans *Rules for a Dictionary catalog* (2001, s. 17-18). Det finns dock möjliga alternativ till den konventionella distinktionen mellan de två nämnda typerna av texter, mellan det som hos oss brukar kallas skönlitteratur och mellan vad som här kommer att kallas sakprosa. Nämnda konvention gäller dock för denna uppsats även om gränserna mellan de båda begreppen är flytande och indelningsgrunderna inte alls kategoriska. Valet av sakprosabegreppet som överordnande term för denna uppsats har alltså inte varit självklart då andra indelningsgrunder skulle kunna tänkas.

Det finns en mängd termer för att överordnat beskriva de texter som inte tillhör skönlitteraturen, till exempel sakprosa, bruksprosa, facklitteratur osv., och även om dessa termer ibland används synonymt är de trots allt försök att på olika sätt ytterligare dela in och definiera de texter som inte räknas till de skönlitterära. Det är dock svårt att finna någon konsensus kring hur termerna bör användas och det är inte heller möjligt att här utförligt och slutgiltigt redogöra för detta område.

Ett forskningsprojekt (Selander 1996) med syfte att studera svensk sakprosa har i en inledande projektbeskrivning försökt skapa sig ett sakprosabegrepp genom att studera hur det använts och definierats i olika sammanhang, ett försök vars resultat speglar den begreppsförvirring som råder :

Man kan alltså konstatera att definitions- och avgränsningsförsöken leder till ganska olika resultat. För somliga är sakprosa (normalprosa) uppenbarligen en stil, för andra en texttyp. somliga markerar gräns bara mot skönlitteraturen, medan andra också markerar mot fackprosa och vetenskaplig prosa [...] i några fall aktualiseras också olika mellanformer främst mellan sakprosa och skönlitteratur, men också mellan sakprosa och fackprosa. (Selander 1996, s. 17)

Att det är svårt att hitta en gemensam nämnare för alla texter som inte kan räknas till skönlitteraturen bör ändå knappast förvåna eftersom det handlar om en fantastisk mångfald av former och uttryck där inte ens gränsen mot skönlitteraturen alltid är given. Det är också uppenbart att texter kan karakteriseras utifrån en mängd olika kriterier, och att det finns många olika sätt att förhålla sig till texter.

Genrebegreppet är alltså uppsatsens huvudbegrepp och betraktas här som en indelningsgrund för texter, men denna kategori är som sagt bara en av flera möjliga. Genom att ta del av en rad olika sätt att dela in texter kan vi kanske få en klarare

uppfattning om vad genrekategorin egentligen är för någonting, och vad den inte är.

Lennart Hellspång och Per Ledin är två språkvetare som tillsammans författat en handbok i brukstextanalys, *Vägar genom texten* (Hellspång & Ledin 1997), i vilken de bland annat diskuterar olika möjligheter att dela in bruksprosatexter i olika grupper eller kategorier. Brukstexter är alltså ett exempel på ännu en indelningsgrund, och på en speciell typ av sakprosa.

Det kan finnas olika motiv till att man delar in texter i mindre grupper, man kan till exempel behöva skapa sig en bättre överblick av till exempel sakprosatexter om man har tänkt sig att analysera detta fenomen, eller så kan man behöva ordna en större mängd texter för att det ska vara möjligt att finna en speciell text utan alltför mycket besvär. Hellspång och Ledin diskuterar gruppering och ordnande av texter utifrån tre övergripande begrepp, texttyper, framställningsformer och genrer. (1997, s. 20-29)

Om man vill ordna texter i texttyper kan man enligt Hellspång och Ledin "utgå ifrån ett antal givna kriterier ... och korsa dem med varandra på ett planmässigt sätt". (1997, s. 20) På så sätt kan man skapa en texttypologi som innehåller ett större antal texttyper, dessa är dock i viss utsträckning teoretiska konstruktioner och sålunda blir relevansen beroende på valet av kriterier och grupperingens syfte. Dessa texttyper tänks bygga på utomspråkliga grunder eller av en "...renodling av vissa yttre betingelser för texter". (ibid. s. 20) Åtta kriterier nämns som skulle kunna ligga till grund för en texttypologi även om författarna poängterar att vilka utomspråkliga kriterier som helst skulle kunna användas, allt beroende på syftet. De åtta exemplen på utomspråkliga indelningsgrunder är :

Ämne
Medium
Funktion
Författare
Publik
Tidsperiod
Längd
Verksamhet

Ju fler av kriterierna som används ju mer karakteriserat blir ett dokument. Vid klassifikation i bibliotekssammanhang är det väl ämneskriteriet som står i fokus medan andra kriterier används sparsamt och vissa inte alls.

När Hellspång och Ledin istället talar om framställningsformer som grund för indelning av texter i olika grupper menar de att en sådan texttypologi till skillnad från den tidigare som var baserad på utomspråkliga grunder istället baseras på språkliga kännetecken (1997, s. 21). Det sägs att framställningsformerna "...tar fasta på några huvudstrategier för att länka satser och meningar till varandra" (ibid. s. 21), och man skiljer mellan fyra olika framställningsformer :

Berättande
Beskrivande
Argumenterande

Utredande

Även denna metod för indelning är en teoretisk konstruktion och i verkligheten är ofta formerna mer eller mindre blandade.

Slutligen kommer Hellspong och Ledin till genre som indelningsgrund. Här lämnar man de teoretiska konstruktionerna för att påpeka att när det gäller genrekriteriet så grupperas texter efter tillhörighet till någon av ”de beteckningar som redan finns i vårt allmänna språkbruk” och ger några exempel på sådana beteckningar som till exempel kåseri, sportreportage, protokoll, offert (1997, s. 24). En genre är enligt Hellspong och Ledin en typ av text som är ”socialt förankrad” och ”har fått sitt namn av sina användare” och som är ”rotad i en viss verksamhet”. (ibid. s. 24)

Beroende på genrebeteckningarnas anknytning till praktik blir det svårt att utforma en systematisk typologi för dessa texter, medan fördelen är att man just får en naturlig anknytning mellan textslag och deras faktiska användning (Hellspong & Ledin 1997, s. 25). En viktig poäng som skiljer genreindelning av texter åt från indelningen i texttyper är att genre är ett normativt begrepp, varje genrebeteckning innebär alltså ett slags prototyp vars utformning i vissa situationer bör följas (ibid. s. 25).

Avsikten med denna sammanfattning av Hellspongs och Ledin idéer har varit att visa att genre är en indelningsgrund bland andra men att den skiljer sig åt och har sina egna fördelar och problem. Innan genrebegreppet diskuteras för sig ska ännu en diskussion om hur dokument eller texter kan kategoriseras tas upp.

Birger Hjörland har skrivit en bok om facklitteraturens dokumenttyper (1997) i vilken han skapar en modell för dokumentanalys i vilken grundläggande kategorier presenteras som är intressanta att ta del av i samband med Hellspongs och Ledins diskussion om indelningsgrunder. Till skillnad från Hellspongs och Ledins bok rör Hjörlands facklitteratur, som sägs främst karakteriseras av att representera fack. Det faktum att den typologi eller modell Hjörland framställer är tvärfacklig gör att den ändå är relativt allmän och nog kan vara applicerbar på både brukstexter och sakprosa. Hjörland skapar sin modell genom att betrakta dokument ur olika synvinklar, vad han kallar analytiska dimensioner eller facklitteraturens huvudfacetter (1997, s. 26). De analytiska dimensionerna består av :

Fack

Materialkategori

Publikationsform

Förmedlingsnivå

Funktionskategori / Dokumenttyper

Kvalitetsnivå

Genrer (uttrycksform, stilart)

Vetenskapsteoretiska kategorier

Precis som Hellspongs och Ledin texttyper och framställningsformer är de analytiska dimensionerna teoretiska kategorier, och valda just för att kunna ligga till grund för en förståelse av till exempel vad facklitteratur är eller för att kunna analysera

enskilda texter. Det intressanta med Hjärlands modell är hans snäva syn på genrebegreppet som väl mest påminner om ett uttryck för vad Hellspong och Ledin kallat framställningsformer. Genrebeteckningarna är spridda i olika analytiska dimensioner, som till exempel genrerna avhandlingsslitteratur och översikter som återfinns i Hjärlands funktionskategori och läroboksgenren som återfinns i förmedlingsnivåkategorin.

Det är tydligt att texttypologier kan se väldigt annorlunda ut beroende på vilket syfte de skapats i. Hjärlands modell är ett exempel på att genrebegreppet kan användas på mycket olika sätt. Hos Hjärland används ju genrebeteckningar underordnat för att ge exempel på texter som tillhör en viss analytisk dimension, en analytisk dimension som dock inte alltid i sig själv är en lika uttömmande definition av en text som en genrebeteckning kan vara. En specifik genre kan ju däremot vara präglad av en specifik analytisk dimension och höra hemma i den av denna anledning.

När vi nu övergår till att mer specifikt undersöka och diskutera genrebegreppet kan det vara värdefullt att hålla Hellspongs och Ledins, och även Hjärlands, olika indelningskategorier i minnet och fundera över dessas förhållande till olika genrer, och även till genreföreteelsen så som den behandlas i klassifikationssystem.

2.4 Genrebegreppet

Fram tills nu har det här främst talats ganska allmänt om att det finns texter och olika behov att ordna en grupp texter utifrån olika kriterier i mindre grupper och kanske även vidareindela dessa för att få överblick och för att effektivt kunna hantera större textmängder. Man kan kanske betrakta företeelsen 'genre' som ett uttryck för en rad olika behov, dels de ovan nämnda men också behov som har att göra med skrivande och läsförståelse.

Inom det tidigare nämnda svenska sakprosaprojektet har Per Ledin utfört en forskningsöversikt över genrebegreppet (1996). Denna översikt konstaterar att det finns en stor mängd olika genreteoretiska ansatser men att ändå vissa huvudpunkter kan skönjas, utifrån denna observation gör Ledin en grov avgränsning av genrebegreppet och delar in detsamma i fyra påståenden (1996, s. 29-33) som återges här för att ge ett slags samlad bild av begreppet:

1. En genre kopplar texter till en återkommande social process där människor samhandlar genom texter.
2. En genre innefattar prototypföreställningar om textutformningen.
3. En genre är namngiven och på så sätt språkligt och socialt kodifierad.
4. En genre är en tradition som tas i bruk i en situation, varför den förändras över tid.

Genrefenomenet kan också sägas vara en viktig aspekt av hur vi tar del av och söker information, vad vi som läsare förväntar oss av en text efter att vi har identifierat den som en specifik genre. För att kommunicera med läsaren utformar ju också ofta författaren texten efter mer eller mindre etablerade och definierade konventioner för textutformning. En lyckad kommunikation mellan läsare och författare förutsätter ofta en gemensam genreförståelse, även om till exempel vissa skönlitterära författare ofta bygger sin framställning på brott mot dessa konventioner. Just detta förhållande är något som enligt Ottar Grepstad (1997) är ett tydligt skiljetecken mellan sakprosan och skönlitteraturen. På grund av detta kan det vara av intresse att uppmärksamma i till exempel bibliotekssammanhang att även en sakprosatext kan tillhöra en specifik genre och sålunda lämpar sig för vissa behov och förutsättningar hos läsaren.

Ordet 'genre' betyder ursprungligen 'typ' eller 'sort' och kan härledas både till ett ord i sanskrit som betyder 'avla' och till latinets 'genus' som bland annat betyder 'upphov' eller 'släkt' (Grepstad 1997, s. 147). Ordet 'genre' och praktiken att dela in texter i olika genrer härleds ofta till Aristoteles diskussioner om olika typer av kategorier (Beghtol 2001, s. 117). Beghtol menar att man inte kan diskutera genrebegreppet utan att diskutera dess karaktär av klassifikation, speciellt indelandet av en helhet i olika typer av denna helhet. Detta möter vi ju också i den bibliografiska klassifikationen och ämnesanalysen som i sina regelverk, till exempel Cutters, oftast initialt skiljer mellan 'skönlitterära' och 'ämnesanknutna' typer av texter (ibid. s. 117).

Texter kan alltså delas in grupper genom att man utgår från uppfattningar om hur olika texter vanligtvis utformas eller används. Det är dessa uppfattningar som tilldelas en genrebeteckning. Men vad menas då egentligen med 'genre' och vad innebär det att en text förses med en genrebeteckning? Genrebegreppet används ju inom en rad olika områden och är inte heller begränsat till att gälla texter. Specifika genrebenämningar används till exempel ofta för icke-textuella kommunikationsformer som till exempel musik, film och konst. Det är denna uppsats utgångspunkt att textbaserade genrer inte är begränsade till att endast användas inom skönlitteratur utan också existerar för alla andra typer av texter. I det här fallet diskuteras främst sakprosa som den överordnade textkategorin inom vilken en mängd olika genrer används för att bland annat tala om, skriva, förstå eller ordna texter.

Precis som när vi ämnesklassificerar enligt Langridges (1989) metod så behöver vi inledningsvis kunna karakterisera de enskilda texterna mer allmänt för att senare kunna koppla texten till en specifik genrebeteckning, och senare ge den en rimlig tilläggsbeteckning i form av en specifik plats i det använda klassifikationssystemet. Vi bör alltså skilja mellan en genreanalys av texter och mellan de genresystem eller typologier som endast är scheman eller listor över genrebeteckningar som kan vara mer eller mindre giltiga och relevanta i förhållande till det faktiska bruket av beteckningarna och dessas förhållande till de texter som faktiskt skrivs. En genreteori ligger först och främst till grund för genreanalys av texter, eller till karakteriseringar av enskilda genrer, medan genretypologier bör skapas utifrån de beteckningar som faktiskt används eftersom det inte är möjligt, bland annat på grund av textgenrernas dynamiska karaktär, att skapa en uttömmande eller slutgiltig typologi. En typologi blir alltid ett uttryck för en speciell tid, kultur eller ett speciellt syfte. (Hellspong & Ledin, 1997, s. 24f)

Även sakprosatexters idealutformning förändras med tiden, inte bara skönlitteraturens, och nya genrer uppstår hand i hand med nya behov och nya ideal. Nya genrer kan få nya genrebeteckningar eller behålla de gamla. Eftersom sakprosans genrer ändå bygger på efterlikning av tidigare idealtexter och inte på övervinning av tidigare mönster som fallet ofta är i skönlitteraturen är förändringen av etablerade genrer ändå något som sker relativt sakta. Helt nya genrer och genrehybrider kan dock uppstå oftare, varav de flesta försvinner medan några lever kvar. Genom historien har synen på 'genre' som företeelse också förändrats flera gånger, från att ha uppfattats som naturformer till att avfärdas som irrelevanta och ickeexisterande (Grepstad 1997, s. 149f)

Inom de skönlitterära eller ämnesanknutna texterna (till exempel sakprosan) är det alltså möjligt att göra en vidareindelning i form av genrer och undergenrer i en process som teoretiskt sätt kanske skulle kunna innehålla ett nästan hur stort antal genrer som helst med tanke på att varje text skulle kunna klassificeras som flera olika genrer beroende på urvalskriterierna. I praktiken är indelningen betydligt grövre, även om det inom olika fack kan finnas en omfattande finindelning av områdets texter i olika genrer.

Det finns alltså problem som kan uppstå om man vill skapa genretypologier som är relaterade till bland annat genrens karaktär av instabilitet. Nya genrer uppstår hela tiden och andra försvinner, genrebeteckningar består medan texterna förändras och hybrider uppstår (Beghtol 2001, s. 18). Detta fenomen kan tyckas paradoxalt eftersom en annan aspekt hos genrer är deras anknytning till efterlikning och uppfyllande av läsarens förväntningar.

2.7 Genreanalys enligt Örom

För att få ytterligare perspektiv på företeelsen genre har jag läst Anders Öroms artikel *Genrer indenfor fagmedier* (1997) som har anknytning till Birger Hjörlands (1997) tidigare nämnda diskussion kring olika analytiska dimensioner inom facklitteraturen. Örom utgår ifrån Hjörlands uppställning och hans artikel kan sägas vara en utveckling och expansion av Hjörlands genredimension.

Genreanalys i Öroms tappning diskuteras här främst för att få ett alternativ till Grepstad och för att vissa av Öroms uppslag kan vara intressanta att använda i en diskussion kring de resultat som analysen av klassifikationssystemen kommer att ge. Örom skapar nämligen en egen modell för att bringa ordning bland olika dokumenttyper och genrer, denna modell tar dock i viss mån fasta på andra aspekter av genreföreteelsen än vad Grepstads modell gör.

När det gäller genredimensionen menar Örom framförallt att det kan vara svårt att särskilja genredimensionen från de övriga dimensionerna eftersom genredimensionen ofta är knuten till någon av dessa. Främst gäller detta funktionsdimensionen, men även publikationsformer och förmedlingsnivåer är dimensioner som många genrer verkar vara knutna till. (1997)

Örom skiljer även han mellan genrer inom skönlitteraturen och inom sakprosan, även

om han menar att dessa kan ha gemensamma drag. De centrala element som utgör det som karakteriserar genrer inom sakprosan är enligt Örom språk, framställning och upphovets position i texten. Dessa element är vad Örom kallar genrekonstituerande, men de ingår i en helhet i vilken fokus oftast är på någon specifik analytisk dimension, till exempel funktionen. I sin artikel beskriver Örom varje genrekonstituerande element på ett sätt som gör det möjligt att karakterisera en genre eller en text utifrån hur dessa element använts och organiserats. Jag tänker nu kort beskriva de olika genrekonstituerande elementen utifrån Öroms artikel, med fokus dels på en genretaxonomi som bygger på funktionsdimensionen, och dels på vad Örom kallar den språkliga funktionen, eftersom det är dessa som är intressantast ur föreliggande undersöknings perspektiv. (1997, s. 7f) Örom koncentrerar sig alltså på genrer som är knutna till funktionsdimensionen.

Taxonomi med utgångspunkt i funktionsdimensionen

Örom försöker i en taxonomi över facklitterära genrer systematisera och ordna de olika genrerna utifrån ett funktionsperspektiv. Han utgår alltså ifrån att de flesta facklitterära genrer är kopplade till en funktionsdimension även om de också skulle kunna ordnas efter andra dimensioner så som tidigare nämnts.

Örom verkar mena att funktionen är knuten till kontexten i vilken en text produceras och talar om en överordnad nivå i vilken man kan skilja på genrer knutna till samhällsliga institutioner och på genrer knutna till en kulturell offentlighet. Det är enligt Örom också kontexten som ställer krav och sätter gränser för vad en text kan vara i olika sammanhang, speciellt tvingande är detta i den institutionella kontexten. (1997, s. 7)

Örom gör ytterligare några distinktioner mellan olika typer av genrer. Detta gör han främst genom att dela upp genrerna i olika så kallade cirkulationssfärer eller kretslopp. Institutionellt förpliktigande litteratur som den vetenskapliga litteraturen cirkulerar till exempel enligt Örom oftast inom ett fackligt-vetenskapligt kretslopp medan annan institutionellt förpliktigande litteratur som till exempel lagar cirkulerar inom ett fackligt-professionellt kretslopp. Ett annat kretslopp som står i kontrast till de förra är det allmänt-kulturella kretsloppet, sådan litteratur som Örom kallar kulturlitteratur. (1997, s. 10-11) Örom exemplifierar dessa motpoler genom att beskriva dels essayen och dels den vetenskapliga avhandlingen som två olika genrer placerade i vars en ände av taxonomin. I den taxonomi som presenteras i artikeln tillkommer också en rad mellanliggande texttyper, hamnandes mellan den vetenskapliga litteraturen och kulturlitteraturen, som bland annat kallas didaktiskt-informativa och som kan ha del i både det fackliga och det mer allmänskulturella kretsloppet (ibid. s. 14).

Man kan alltså i anknytning till diskussionen ovan tala om tre olika nivåer hos Örom, dels den överordnade som definierar genrer efter kontext, dels den nivå som definierar genrer efter det kretslopp de ingår i, och slutligen de olika texttyperna som här är övergripande uttryck för genrerna själva såsom till exempel, i den institutionellt förpliktigande änden av taxonomin, den naturvetenskapliga avhandlingen och de vägledande texterna, medan man i den andra änden av

taxonomin finner sådana genrer som debatttexter och subjektivt beskrivande och upplevelseförmedlande texter. I mitten av taxonomin återfinns man de didaktiska-informativa texterna. (1997, s. 16)

Öroms taxonomi är tänkt att vara ett instrument för att genrebestämma dokument, men för att kunna ge en finare indelning i olika genrer behövs fler karakteriserande element. Placeringen i en funktionskategori verkar ändå i stor utsträckning vara avgörande för utformningen av de övriga element som Örom talar om : språkbruket, framställningssätt och upphovets position i texten. (1997, s. 13)

Tanken med att Öroms taxonomi har diskuterats här är ju främst den att man med hjälp av denna skulle kunna diskutera specifika genrer utifrån tillhörighet till framförallt någon av de kontexter eller kretslopp som Örom talar om.

Den språkliga funktionen

Att placera en text inom ett specifikt kretslopp eller i en specifik kontext i enlighet med Öroms taxonomi räcker inte för att utförligt genrebestämma densamma. För detta behövs enligt Örom att man tar fasta på och analyserar även de andra genrekonstituerande elementen. Den språkliga funktionen är ett av dessa element.

Örom använder sig av textlingvisten Roman Jacobsons kända kommunikationsmodell som utgångspunkt för en ”karakteristik og diskussion af sproglige funktioner i faglitterære tekster” (1997, s. 17), förövrigt samma modell som Grepstad (1997), ganska ytligt, diskuterar i förhållande till sina textelement och texttyper. Örom menar att denna modell ger en ytterligare möjlighet att karakterisera skillnaderna och likheterna mellan facklitterära genrer. Modellen utgår ifrån sex fundamentala aspekter av språket som kopplas till en funktionsmodell.

De sex nödvändiga aspekterna av språket som modellen bygger på är avsändaren, mottagaren, kontexten, meddelandet, kontakten och koden. Genom att läsa kommunikationsmodellen tillsammans med ett antal språkliga funktioner kan man få en uppfattning om vilken funktionshierarki som råder i en text. De språkliga funktioner man använder sig av är poetisk, referentiell, emotiv, fatisk, metaspråklig, och konativ. Dessa känns också igen från Grepstads diskussion om textelement och texttyper. Tanken är att vissa språkliga funktioner är knutna till specifika språkliga aspekter i kommunikationsmodellen, till exempel är den referentiella funktionen riktad mot kontexten osv. (1997, s. 17-18)

Genom att använda denna modell och beakta vilken språklig aspekt som fokus ligger på i en text, och även genom en identifiering av språkets funktion i texten kan man enligt Örom karakterisera texters språkbruk på ett sätt som visar på genretillhörighet. I den tidigare diskuterade taxonomin över texttyper eller genrer kan man se, enligt Örom, att även språkbruket fördelar sig i taxonomin på ett sätt som tydligt hänger ihop med de kategorier som användes där. Ett visst språkbruk, specifika språkliga funktioner och aspekter, antas alltså kunna knytas till ett specifikt institutionellt eller kulturellt kretslopp.

Enligt Örom tillhör de texter han kallat vetenskapliga avhandlingar, och även de didaktiskt-informativa texterna sådana texter som i sin funktionshierarki fokuserar på referentiella och metaspråkliga funktionerna, medan till exempel debatttexter och agiterande texter överordnar den emotiva och fatiska funktionen. Denna diskussion kan inte fördjupas här utan ska mest ses som ännu ett exempel på att det finns flera olika sätt att ordna och definiera texter. Beroende på vilken utgångspunkt man väljer kan samma text vid olika tillfällen hamna i vitt skilda kategorier. Till problemen med att använda denna modell i en undersökning som den föreliggande hör ju också att det inte är texter som denna undersökning arbetar med utan bara genrebeteckningar.

Framställningssätt

Med framställningssätt menar Örom sätt att bygga upp texter på, alltså texters struktur, komposition och förlopp. Det skiljs framförallt mellan två typer av framställning som hör hemma i var sin ände av funktionstaxonomi. Den ena är orienterad mot den vetenskapliga avhandlingen och brukar benämnas som IMROD-strukturen (Introduktion, Metod, Resultat Och Diskussion). Denna framställningsform representerar en saklig, ämnesstyrd framställning, till skillnad från den andra form som Örom nämner som mer narrativ och dramatisk och orienterad mot vad Örom kallar faktionsidan i taxonomi. Med faktion menas en blandform mellan fiktion och fakta. (1997, s. 22)

Om den mer sakliga, ämnesstyrda framställningen kan sägas att den är uppbyggd kring ett fackligt-innehållsmässigt tema eller ett fackligt problemkomplex. I den andra typen av framställning är dessa underordnade ett narrativ eller en dramatisk spänningskurva, genom att dessa texter till exempel kan undanhålla information för att öka spänningen, och genom att vara mer uttalat subjektiva. (Örom 1997, s. 23)

Upphovets position i texten

Örom menar att det i motsättning till idealet om objektivitet och en osynlig avsändare som ofta kopplas till facklitteratur i varje text finns en författare synlig även om denna synlighet kan ta olika uttryck och befinna sig på olika nivåer i texten. Örom nämner det auktoritära 'vi' som ett uttryck för ett ideal om vetenskaplig objektivitet, han talar också om ett 'vi' som har en mer övertalande funktion genom sin strävan efter gemenskap med läsare. Enligt Örom finns det även ett auktoritativt 'jag' som kan sägas skriva på vetenskapens vägnar eller vara en institutionaliserad representant för sitt fack. Mer direkta och subjektiva jag-former finns givetvis också. Upphovets perspektiv eller synvinkel är också ett viktigt uttryck för upphovets position i texten. (1997, s. 23-26)

Som tidigare nämnts är det främst de kategorier som diskuterades i anknytning till Öroms taxonomi och i anknytning till den kommunikationsmodell han använt för att analysera språkbruket i genrer som är tänkta att användas i en senare diskussion av analysresultaten. För övrigt bör Öroms artikel betraktas som ett intressant alternativ till den modell som Grepstad använder sig av och som kommer att diskuteras i teorikapitlet.

2.8 'Form' – En diskussion

Trots sökningar i flera av de databaser som har anknytning till biblioteks- och informationsvetenskap har ingen forskning funnits som på samma sätt som föreliggande studie kombinerar sakprosen, klassifikationssystem och generella tilläggsbeteckningar. Överhuvudtaget verkar studier kring sakprosen vara sällsynta, de som finns rör främst analyser av enskilda genrer, så som till exempel Charles Bazermans *Shaping written knowledge: the genre and activity of the experimental article in science* (1988). Ett antal artiklar kring DDCs tilläggstabeller finns också, bland annat P. Dhyanis *DDC 18: Critical appraisal of some auxiliary tables* och Ann Rajus *A study of the auxiliary schedules in the Dewey decimal classification*. Studier relaterade till klassifikationssystem och sakprosen verkar inte finnas, och om man i litteraturen överhuvudtaget talar om tilläggstabeller rör man sig nästan uteslutande med begrepp som presentationsform eller form, och man får nog sluta sig till att genrebegreppet inte är ett vedertaget begrepp inom biblioteks- och informationsvetenskapen åtminstone då det gäller sakprosen.

Det finns också en del artiklar som rör genrer inom katalogisering och ämnesord, ofta i samband med Library of Congress subject cataloguing, till exempel David P. Millers *Out from under: Form/genre access in LCS*. Dessa artiklar liknar i viss mån föreliggande uppsats men rör främst skönlitterära genrer. I introduktionsverk till ämnet kunskapsorganisation finns också ett återkommande inslag som rör tillägg för form eller presentationsform oftast då i samband med att specifika system diskuteras eller i vissa fall i samband med en diskussion om ämnesanalys och distinktionen mellan ämne och form.

Här kommer framförallt ett kapitel om ämne och form ur ett introduktionsverk till kunskapsorganisation att diskuteras, tillsammans med en artikel som rör formtillägg och genrer. Detta dels för att visa hur den företeelse som jag försökt redogöra för tidigare i denna uppsats kan diskuteras inom vårt eget område, biblioteks- och informationsvetenskap. Andra exempel på detta har vi ju också mött i de texter av Langridge och Hjörland som diskuterats.

C. D. Needham är författare till ett introduktionsverk inom ämnet kunskapsorganisation, *Organising knowledge in libraries*, denna bok innehåller ett avsnitt som är ägnat åt att reda ut den förvirring som författaren menar råder (boken är utgiven 1971) angående betydelsen av termen 'form'. Needham menar att de formtabeller som kataloger och klassifikationssystem använder sig av i stor utsträckning blandar vitt skilda typer av form, och han försöker sålunda reda ut distinktionerna mellan dessa.

Needham antar att termen 'form' i egentlig mening syftar på presentationsformen, till exempel encyklopedi, handbok eller periodika (1971, s. 257), men han menar också att en annan term är vanlig inom biblioteksvärlden, så kallad 'inner form', exempel på vilken skulle vara bibliografi, teori, lagar, geografi, historia etc. Att kalla denna kategori för en form vänder sig Needham mot eftersom han menar att dessa exempel egentligen är 'common subjects', alltså specifika ämnen som återkommer inom olika ämnen, ett slags aspekter ur vilket ett ämne kan betraktas. En avgörande skillnad mellan presentationsform och inre form är, menar Needham, förhållandet till det

ämne som formtillägget ska specificera. Den inre formen innebär en begränsning av ämnesinnehållet i ett dokument, det innehåller till exempel teori och inte historia, medan presentationsformen enligt Needham inte innebär några sådana begränsningar.

Både presentationsformen och den inre formen är enligt Needham kategorier som är återkommande och som det finns mycket av, något som han menar bidragit till att "...in classification schemes, they are often found intermingled in a table of *common subdivisions*..." (1971, s. 256).

Efter att ha skiljt kategorierna åt fördjupar sig Needham något i presentationsformen och vidareindelar denna i olika typer. Han menar att presentationsformerna bäst beskrivs som publikationsform och vill hellre än formtermen använda sig av ett uttryck som "specifications subsidiary to subject" (1971, s. 261). Inom denna kategori finner Needham ytterligare vidareindelningar i form av till exempel bibliografiska former, fysisk form, och svårighetsgrad.

Om vi minns Langridges och Hjärlands texter känner vi nog igen mycket av Needhams försök att bringa ordning bland formkategorierna. Det blir också tydligt att man med denna förståelse av formbegreppet får en mycket annorlunda indelning av dokumenttyper än man får om man skulle utgå ifrån genrebegreppet. Är man bekant med klassifikationssystem känner man nog också igen de uppdelningar som Needham och Hjärland har gjort, för även om Needham påpekar den förvirring som verkar råda inom systemen så är det nog ändå så att hans egna kategoriseringar utgår från dessa system.

En artikel som faktiskt i viss mån behandlar samma ämne som föreliggande uppsats är Patrick Wilson och Nick Robinsons *Form Subdivisions and Genre* (1990). De utgår ifrån tesen att formtillägg kan eller borde betraktas som genrer och att även icke-litterära arbeten kan indelas i olika genrer och att detta faktum borde användas inom kunskapsorganisation. Att deras artikel använder en ämneskatalog som exempel, Library of Congress, och inte ett klassifikationssystem är inte något problem då den principiella diskussionen är lika relevant för båda typer av indexeringssystem.

Wilson och Robinson inleder precis som Needham med att fråga sig vad ett formtillägg egentligen är. Man diskuterar också på samma sätt distinktionen mellan inre och yttre form, finner att förvirring råder, och menar precis som Needham att inre form i egentlig mening inte har med form att göra. Istället för att som Needham göra distinktionerna mellan presentationsform och inre form tydligare väljer man att använda sig av begreppet genre, och definierar formtillägget som ett uttryck för vad ett dokument är tillskillnad mot vad det handlar om. (Wilson & Robinson 1990, s. 37). När man talar om formtillägg talar man alltså enligt Wilson och Robinson om typer av dokument, och sålunda om genrer.

Precis som Langridge menar också Wilson och Robinson att det är i samband med ämnesanalysen som ett dokument bör typbestämmas eller genreanalyseras, och de menar också att användaren aldrig är likgiltig i avseende till vilken genre ett dokument tillhör även om användaren kanske inte alltid är medveten om detta

förhållande själv (1990, s. 38).

Wilson och Robinson undersöker också huruvida det kan sägas existera en allmän typ av dokument, en urgenre, och som på grund av sin allmänna karaktär inte behöver typbestämmas. Detta gör de genom att undersöka formtabeller och formtillägg och se efter vad som kan tänkas saknas, med den tanken att det som saknas skulle vara en allmän typ av dokument. Det givna svaret på denna fråga är ju att någon sådan kategori av dokument inte finns. Man konstaterar ju att det är många genrekategorier som saknas bland formtilläggen, och man ser även att de termer som används ofta rimmor illa med de uttryck som faktiskt brukas av användare. Författarnas kritik av systemen ligger i att systemen implicit förutsätter en allmän typ av dokument.

Artikeln avrundas med en del slutsatser och uppmaningar som är intressanta att ta del av. Man är av åsikten att "Description of genre or kind is important because the idea of genre or kind is the idea of a range of conventional procedure that guides both the performance of the producers and the expectations of users" (Wilson & Robinson 1990, s. 42). Man menar vidare att systemen för genrebeskrivning inte är konsekventa och att dessa inte heller innehåller tillräckligt med termer (ibid). Slutligen efterlyser de "an authorized classified inventory of the vocabulary for genre description" (1990, s. 42-43).

Den intressanta skillnaden mellan de två här anmälda texterna ligger främst i att medan Needham vill skapa en tydligare skillnad mellan vissa av de använda formkategorier, framförallt presentationsform och inre form, verkar Wilson och Robinson vara av åsikten att man med hjälp av genrebegreppet skulle kunna skapa användbara tilläggstabeller där man inte i huvudsak skiljer mellan olika typer av form utan mellan olika genrer. Anledningen till att Needhams distinktioner inte skulle användas på samma sätt om man använde genrer som samlade grund är väl kanske att den inre formen, precis som presentationsformen, tillhör de element som definierar och ingår i olika genrer. Om vi påminner oss Hjärlands analytiska dimensioner för dokument och Hellspongs och Ledins texttyper och framställningssätt, som var teoretiska konstruktioner, liknar deras indelningar de som Needham gör. Wilson och Robinson skiljer sig från dessa på så sätt att de formtillägg baserade på genrer som de verkar förespråka bör vara baserade på det faktiska bruket och kännedomen om genrer. Wilsons & Robinsons system är alltså inte teoretiskt uppbyggt på samma sätt som de övrigas.

3 Teoretiska utgångspunkter för analysen

Inom detta kapitel diskuteras sakprosan och dess förhållande till genrebegreppet utifrån en specifik teori. En teori som även innehåller en genrekatalog. Det är denna teori och genrekatalog som används i analysen.

3.1 En retorisk teori om sakprosa

En retorisk teori om sakprosa kan visa sig användbar för en studie som har genrebegreppet i fokus eftersom just denna företeelse är en så viktig del av retoriken så som Ottar Grepstad (1997) förstår denna. Hans undersökning av fenomenet sakprosa är i mycket uppbyggd genom att texter ordnas och beskrivs utifrån genretillhörighet, en rimlig metod kan tyckas eftersom sakprosan enligt den retoriska teorin är mycket präglad av efterlikning av tidigare texter och av användande av retoriska strategier som manar författare att utforma sina texter i samspel med tidigare texter på sådant sätt att de uppfyller sina syften.

Till skillnad från många andra definitioner av sakprosa som utgår från en enskild aspekt som till exempel texters stil eller funktion menar Grepstad att man för att få en användbar definition behöver kombinera flera olika aspekter. Det är också detta han själv försöker göra i sin egen diskussion av sakprosabegreppet. Grepstad utgår i sin definition från den litterära processen i form av aspekter som författaren, texten, genren, kontexten, publiceringen och användningen, och använder sig vidare av den klassiska retoriken som samlade grund. (1997, s. 499) Dessa aspekter diskuterar Grepstad utförligt i sin bok för att visa hur speciella utformningar av var och en av dessa aspekter tillsammans utgör kriterier för vad han vill kalla sakprosa. Boken mynnar ut i en definitionsformulering som här följer i sin helhet i översättning från norskan :

Sakprosa är målinriktad och situationspräglad sakframställning producerad av individuella eller kollektiva författare som styr läsningen av texter i riktning mot deras egna intentioner. *Framställningen är präglad av efterlikning av etablerade skrivsätt och genrer, dominerad av textsamspel och auktoriserad genom tidigare texter* [min kursivering]. Texterna har en relativ litterär kvalitet som varierar med brukssituationen. Texterna blir publicerade i tidningar, periodika, småtryck eller böcker, och fungerar som underhållning, upplysning eller nytta. (1997, s. 500)

Det kursiverade partiet i den ovannämnda definitionen pekar på den viktiga roll genrer spelar inom sakprosan. Det är också tydligt hur sammankopplad genreaspekten är med de övriga aspekterna. En specifik genre har ju också ofta ett speciellt förhållande till dessa aspekter som kan ingå som en del av definitionen av en specifik genre.

Tagen ur sin kontext kan denna definition kanske få sakprosan att verka som något enhetligt, exklusivt och relativt sällsynt, men med denna definition lyckas ändå Grepstad att inkludera många av de typer av texter som vardagligt uppfattas som icke-skönlitterära, och som man kan träffa på till exempel i bibliotekssamlingar.

Trots att definitionen kan tyckas sträng och teoretisk handlar det ändå om en mycket brokig skara texter som kan inkluderas och som många gånger sinsemellan kan verka mer olika än lika varandra. Till exempel skulle kanske både bruksprosan och facklitteraturen rymmas inom denna definition liksom vissa skönlitterära texter.

Att Grepstad lägger stor vikt vid genrebegreppet vid utformningen av sin sakprosateori gör honom särskilt lämpad för denna uppsats syfte. Vanligtvis tänker vi kanske som tidigare nämnts ofta på genre som tillhörande skönlitteraturen, konsten och musiken men Grepstad menar att genrer har minst lika stor betydelse inom sakprosan. Ett paradoxalt påstående kan tyckas eftersom sakframställning ofta har förknippats med en objektivitet som svurit sig fri från litterära trick. Grepstad menar att eftersom konstens strävan ofta har varit att övervinna och bryta mot genrekonventioner medan sakprosan mer har haft ambitionen att efterlikna accepterade förlagor eller prototyper är kännedom om genrer inom sakprosan kanske till och med viktigare än inom till exempel skönlitteraturen eller konsten. (1997, s. 157) Man kan givetvis påpeka att det för att övervinna eller förnya en genrekonvention kan vara nog så användbart även inom skönlitteraturen och konsten med kännedom om en tradition eller en konvention.

Anledningen till att kunskap om genrer skulle vara lika viktigt inom sakprosan, som ju har efterlikning som norm och inte i första hand är formmässigt nyskapande, förefaller bero på att medan just sakframställningen och det retoriska momentet är gemensam för sakprosans texter skiftar skrivsätten och genrerna. Till exempel kan ju två texter som handlar om samma ämne vara väldigt annorlunda till sin utformning och sålunda kanske skilja sig åt i relevans för olika användare med olika behov och förutsättningar.

Om genrer är en social och kulturell företeelse borde en kartläggning över vilka olika beteckningar för sakprosa-genrer som finns och används kunna vara en användbar utgångspunkt för en studie kring hur detta fenomen är implementerat i klassifikationssystem. Någon sådan utförlig kartläggning av genrer existerar dock inte för sakprosan. Istället har alltså Ottar Grepstads verk om sakprosan tagits till hjälp. Grepstads studie är kanske inte uttömmande men den utgör ändå ett ambitiöst försök att övergripande ordna och diskutera sakprosan efter genretillhörighet. Genom att använda de kategorier Grepstad arbetar med och framförallt hans genrekatalog som analytiska verktyg får man trots begränsningarna en möjlighet att initialt få en uppfattning om hur 'genreterrängen' inom de för uppsatsen utvalda klassifikationssystemen ser ut.

3.2 Grepstads genrekatalog

I sin retoriska teori om sakprosa inkluderar alltså Grepstad en genrekatalog, som han tillsammans med en diskussion om olika texttyper (dessa skiljer sig från Hellspongs och Ledins användning av termen!) använder som utgångspunkt för att identifiera och beskriva vad som utmärker enskilda sakprosa-genrer och dessas undergenrer. Uppdelningen i olika genrer som Grepstad har gjort bygger på litterär konvention och en blandning av olika aspekter som form och användning i samspel med ämnet, metod och medium (1997, s. 162). Grepstad går inte närmare in på vad han

egentligen menar med detta, men man kan anta att han menar att olika genrer är mer eller mindre knutna till någon av dessa aspekter, att en specifik typ av dokument uppmärksammas och ges en genreterm utifrån till exempel anknytningen till ett specifikt ämne eller någon specifik metod och att själva särskiljning från andra dokumenttyper och genrer grundar sig på främst detta särdrag.

Grepstad menar att processen att etablera genrer är knuten till det mänskliga behovet av att se skillnader och relationer, i det här fallet mellan texter. Sålunda menar han också att ett genresystem, som ordnar de enskilda genrerna, är resultatet av klassifikation. Genrekatalogen är dock inte hierarkiskt utformad utan enligt Grepstad registrerande och beskrivande, och på grund av detta föredrar han termen genrekatalog framför termen genresystem (1997, s. 162). Katalogen bygger trots detta på olika nivåer som tar fasta på skillnaderna mellan huvudgenre, genre och undergenre, där texttyp ligger som en implicit överordnad kategori i vilken de olika genrerna kan ordnas.

Huvudgenre är sakprosan som delas in vidare i en mängd olika genrer som i sin tur delas in i en mängd undergenrer. Sakprosa är en huvudgenre på samma nivå som vi vanligtvis förstår till exempel lyrik, prosa och dramatik inom skönlitteraturen, inom dessa huvudgenrer finns ju på samma sätt som hos sakprosan ett stort antal genrer och undergenrer. Att sakprosan placeras på denna nivå verkar vara ett led i Grepstads och hela sakprosaprojektets vilja att återföra sakprosan till litteraturen och etablera ett nytt litteraturbegrepp som inte bara inkluderar skönlitteraturen.

Sakprosan som huvudgenre och de olika texttyperna som övergripande kategorier är inte uttryckta i den modell Grepstad presenterar, även om han redogör för förhållandet i den löpande texten. För att göra tankegången mer överskådlig presenteras här en modell i vilken alla kategorierna ingår (tanken är att varje kategori omsluter eller innefattar alla de som följer efter den) :

HUVUDGENRE (t ex sakprosa) – TEXTTYPER (t ex argumenterande och resonerande) – GENRE (t ex vetenskapsprosa) – UNDERGENRE (t ex avhandling)

Uttryckt i löpande text fungerar modellen så att avhandlingen betraktas som en undergenre till genren vetenskapsprosa som i sin tur ingår bland de genrer som tillhör de argumenterande och resonerande texttyperna. Dessa tre kategorier hör i sin tur till den övergripande kategorin sakprosa som räknas som huvudgenre.

När Grepstad skriver att 'texttyp' och 'genre' är begrepp för textkonventioner på olika abstraktionsnivåer menar han att 'texttyp' är överordnad 'genre', alltså att texter kan ordnas både i olika 'texttyper' och 'genrer' men att 'genrer' vidare kan ordnas i olika 'texttyper'. Texttyper är till skillnad från genre inte historiskt betingade, de förändras inte över tid, medan genrerna är historiskt betingade på så sätt att de är en historiskt bestämd kombination av en eller flera allmänna texttyper och historiskt etablerade konventioner. Texttyperna befinner sig alltså på en högre abstraktionsnivå än genrerna. Man kan tänka sig andra grunder för en övergripande indelning av genrer än texttyp, till exempel publiceringsform eller någon annan

analytisk kategori från Hjörland, eller några av de indelningsgrunder som Hellspong och Ledin använde sig av. Undersöker man ett klassifikationssystem tillägg för form märker man nog också att genrebeteckningar sprids i andra kategorier än Grepstads texttyper.

Vad är då egentligen en texttyp? Grepstad har hämtat sina teorier om texttyper från lingvistikens inom vilken man genom att skapa olika texttyper försökt ordna och sortera texter i olika typer med olika kriterier som princip (1997, s. 114-115). Ett annat exempel på detta mötte vi tidigare hos Ledin som också talade om texttyper, hans kriterier skiljer sig dock från Grepstads eftersom det hos Ledin främst handlade om utomspråkliga grunder för textindelning. I det följande talas det alltså om texttyper som något i allra högsta grad förknippat med språket.

En texttyp består enligt Grepstad av ett antal olika textelement, som sägs vara sekvenser av en text med ensartade språkliga strukturer, som tillsammans bildar lingvistiska likheter med samma kommunikationsavsikt. Författaren använder alltså olika textelement för att styra läsningen av den text han skriver. När ett visst textelement dominerar i en text präglas den av en specifik modalitet. Grepstad menar att sex stycken texttyper dominerar sakprosan : argumenterande, utredande, berättande, skildrande, pedagogiska och vägledande. (1997, s. 504) Texttyperna är dock inte exklusiva för huvudgenren sakprosa utan kan även finnas inom andra huvudgenrer. Just sakprosan är dock präglad av att just dessa texttyper dominerar inom den. En kort och allmän beskrivning av de sex texttyperna följer :

En argumenterande text förutsätter någon form av tvivel och är orsaks- och konsekvensorienterad. Texterna är ofta uppbyggda kring det retoriska mönstret problem-lösning. Argumenterade texter utmynnar också ofta i ett krav på att läsaren ska handla eller ta ställning. Ett exempel på en genre som tillhör denna texttyp är pamfletter.

En utredande text är orienterad mot begrepp och sammanhang, och kan vara präglad av analys eller syntes. Utredande texter presenterar förklarande element som är tänkta att utgöra en helhet. Det kan finnas mycket av skildring eller berättelse i de utredande texterna men alltid i kombination med förklaring som bärande element. Exempel på denna texttyp är avhandlingen eller utredningen som är undergenrer till genren vetenskapsprosa. Även essägenren kan räknas hit.

En berättande text är en tidsorienterad framställning av minst två händelser eller situationer utan att den ena förutsätter eller medför den andra. Detta är en vanligt förekommande texttyp som finns i många texter. Dominerar gör den dock främst inom sakprosans genrer för biografisk framställning och historisk framställning.

Skildrande texter är rums- eller platsorienterade och är i mycket en registrerande framställning men som i skillnad till berättelse saknar ett klart tidsförlopp. Avsikten är att ge läsaren en så klar och entydig föreställning om det skildrade som det är möjligt. Stilen kan dock skifta från impressionistisk till tekniskt beskrivande. Exempel på denna texttyp skulle kunna vara naturskildringen eller reseskildringen. Även den skildrande texttypen återfinns inom många olika texter utan att vara den

texttyp som präglar dessa.

Pedagogiska texter är orienterade mot information, förståelse och förtydligande. Denna texttyp är Grepstads egen skapelse då han tyckte att denna kategori saknades bland lingvisternas. Det avgörande för dessa texter är hur stoffet ordnas för att skapa överblick. Ofta använder man sig av frågor, exempel, repetition eller sammanfattningar och förenklingar. Hit hör läroboksgenren och dess undergenrer.

Vägledande texter säger hur något kan, bör eller ska göras. Avsikten är att uppställa en ram för de handlingar som läsaren ska utföra. Här finns både rådgivande texter i form av genren uppslagsböcker och mer befallande texter som i fallet med lagar och bruksanvisningar.

Dessa texttyper och framförallt de textelement de består av är inte begränsade till enstaka genrer utan finns representerade i de flesta genrer. Vad som avgör om en genre tillhör den ena eller den andra texttypen är alltså beroende av vilka textelement som dominerar.

När Grepstad använder sig av de olika texttyperna för att ordna genrer i texttypsgrupper reducerar han dock antalet till fyra texttyper genom att slå ihop argumenterande och utredande texttyper till en gemensam grupp, och berättande och skildrande texttyper till en annan. Genrekatalogen är också begränsad till att främst gälla böcker, som publiceringsform, och Grepstad menar att han tvingats bortse från genrer som reklam, tidningsprosa, och opublicerad prosa som härstammar från hem, skola och arbete. Trots detta menar jag att det ändå är möjligt att inom genrekatalogen hitta platser för både brukstextsgenrer och facklitterära genrer, det förefaller som ett större problem att vidareindelningen av undergenrer i stor utsträckning saknas. Det bör dock nämnas att Grepstad i sina presentationer av de enskilda genrererna och deras undergenrer i vissa fall diskuterar vidareindelningar.

Det har ju inte varit möjligt att här diskutera enskilda genrer så som Grepstad gör i sin bok, de flesta av dessa är dock relativt allmänt kända och många av oss är nog fullt kapabla att identifiera exempel på de flesta av dessa även om vi ofta inte har någon teoretisk förklaring till varför ett dokument tillhör den ena genren och inte den andra. Givetvis finns svåra gränsfall och ibland beror det helt enkelt på vilken aspekt av ett dokument eller en text som man är intresserad av att fokusera, en text kan ju ibland tillhöra mer än en genre.

Vissa tillägg har gjorts till den ursprungliga genrekatalogen dessa tillägg är grundade på Grepstads egen genomgång av de olika genrererna och texttyperna. Det gäller dels ett tillägg i form av en reklamaterialsgenre, och dels fyra tillägg i form av undergenrer till handboksgenren. De fyra undergenrererna är : bibliografi, patentskrifter, standarder, och riktlinjer. Dessa har en klar brukstextanknytning och har tagits med eftersom det visat sig att de undersökta systemen i stor utsträckning listar denna typ av genrer. I den följande genrekatalogen markeras tilläggen genom kursivering.

När nu Grepstads genrekatalog (1997, s. 163) presenteras så visas först de femton

genrerna tillsammans med sina undergenrer (som tillsammans är femtiosju stycken). Sedan visas genrerna tillsammans med de texttyper som de tillhör. I genrekatalogen visas genrerna i understruken storstil med tillhörande undergenrer följande under. Sakprosan är hela tiden den övergripande huvudgenren.

BIOGRAFISK FRAMSTÄLLNING

Dagbok
Memoarer
Självbiografi
Biografi

TOPOGRAFISK FRAMSTÄLLNING

Reseskildring
Topografisk skildring
Naturskildring

HISTORISK FRAMSTÄLLNING

Annal
Krönika
Historia
Dokumentärskildring

PAMFLETTER

Pamflett
Debattbok

VETENSKAPSPROSA

Avhandling
Utredning
Artikel
Sammandrag
Framtidsstudie

DIALOGTEXTER

Dialog

BREV

Officiellt brev
Privatbrev

ESSÄISTIK

Essä
Epistel
Skiss
Kåseri

AFORISTISK KORTPROSA

Aforism

Fragment
Maxim
Sentens
Ordspråk

LÄROBÖCKER

Lärobok
Läsebok
Föreläsning

POPULÄRVETENSKAPLIGA TEXTER

Introduktionsbok
Populär fackbok
Föredrag

REKLAMMATERIAL

RELIGIÖSA TEXTER

Predikan
Andakt
Bön
Katekes
Traktat

UPPSLAGSBÖCKER

Handbok
Lexikon
Ordbok
Almanacka
Bibliografi
Patentskrifter
Standarder
Riktlinjer

JURIDISKA TEXTER

Lagar
Bestämmelser
Stadgar
Konvention
Rättstal
Domar

Det är viktigt att här igen påpeka att Grepstads system inte ska betraktas som förebild, framförallt eftersom det finns massor av problem med hans genrekatalog som bland annat rör val av termer, det finns ju till vardags en lång rad genretermer som är mer eller mindre synonymer. Vidare gäller problemen även Grepstads urval som inte kan betraktas som särskilt utförligt, särskilt saknades ju vidareindelning av undergenrerna. Genrekatalogen är trots allt intressant eftersom Grepstad förklarar

tankarna bakom hur den är uppbyggd, vilket inte alltid är fallet i klassifikationssystem. Betrakta alltså denna som ett förslag, en möjlig utgångspunkt för en diskussion kring hur andra försök att lista sakprosa-genrer fallit ut. Som försvar för Grepstad kan man ju förstås påpeka att han inte utvecklade sin modell för att den i första hand skulle användas vid analys av klassifikationssystem.

Indelningen av genrer i texttyper görs i fyra olika grupper (de storstilat understrukna är texttyper) :

UTREDANDE OCH ARGUMENTERANDE TEXTER

Pamfletter
Vetenskapsprosa
Dialogtexter
Brev
Essäistik
Aforistisk kortprosa

BERÄTTANDE OCH SKILDRADE TEXTER

Biografiska framställningar
Topografiska framställningar
Historiska framställningar

PEDAGOGISKA TEXTER

Läroböcker
Populärvetenskapliga texter
Reklammaterial
Religiös förkunnelse och uppbyggelse

VÄGLEDANDE TEXTER

Uppslagsböcker
Juridiska texter

De begrepp och termer som i analysen av klassifikationssystemen kommer att användas är hämtade från Grepstads modell. För att förstå resultaten av analysen, och hur den genomförts, är det viktigt att skilja på framförallt de olika kategorierna texttyp-genre-undergenre. Undergenren är den mest precisa kategori som analysen arbetar med, men som tidigare nämnts är ju även denna dock något trubbig och sålunda får man räkna med att när en beteckning ur systemen kallas en undergenre så kan det mycket väl röra sig om en egentlig vidareindelning av densamma. När det gäller texttypskategorin och likaså genrekategorin råder något större säkerhet, även om det speciellt bland genrerna kan finnas svårigheter som rör synonymer och huruvida en genreterm som inte är listad i Grepstads genresystem bör tillhöra den ena eller andra av de listade genrerna. Störst säkerhet råder bland texttyperna, även om gränserna mellan vissa av dessa ibland kan vara svåra att se.

När det gäller de genretermer eller beteckningar som Grepstad använder sig av uppstår flera svårigheter, först och främst är de ju ursprungligen på norska, nynorska

till och med, för det andra finns det som tidigare nämnts en uppsjö andra termer i omlopp. Att avgöra om en sådan genreterm är en synonym eller en separat självständig genre i förhållande till Grepstads termer kan vara svårt att avgöra i vissa fall. Jag har valt att översätta Grepstads genretermer och texttyper till svenska, men översättningen har varit så direkt som möjligt och jag har inte försökt hitta termer som kanske egentligen i större utsträckning speglar det vardagliga bruket. Ett sådant projekt skulle föra för långt för denna undersökning.

4 Metod

I detta avsnitt redogörs det för de olika moment som ligger till grund för analysens praktiska utförande. Resonemang kring avgränsningar och urval av det empiriska materialet står också i fokus, tillsammans med en diskussion om de teoretiska utgångspunkterna och konsekvenserna av dessa.

Metoden i detta fall kan ses som ett 'verktyg' vars syfte är att illuminera och kartlägga en företeelse. Den företeelse det handlar om är fenomenet 'sakprosa' och hur detta är representerat i olika universella klassifikationssystemens generella tilläggsbeteckningar. Uppsatsens empiriska material, det som ska analyseras, består av olika termbeteckningar som är uttryck för olika slag av formmässiga aspekter av dokument.

Det är viktigt att skilja mellan tilläggsstabellernas termer och de dokument som de kan tänkas representera, eftersom till exempel en genreanalys, fastställande av vilken genre ett dokument tillhör, egentligen bara kan utföras på dokument. Uppsatsens avsikt är sålunda inte att fastställa vilka genrer som finns i form av en analys av faktiskt producerade dokument. Istället kommer en analys av ett antal tilläggsstabeller att genomföras. Det är alltså inte 'verkligheten' som undersöks utan en redan gjord representant för denna. Den representation för 'verkligheten' som tilläggsstabellerna utgör kommer att diskuteras i anknytning till de modeller för analytiska dimensioner, texttypologier och genrekataloger som presenterades i tidigare avsnitt, dessa modeller är givetvis också endast representanter för en mer komplex 'verklighet' och sålunda inte slutgiltiga eller höjd över varje kritisk granskning men de är ändå användbara utgångspunkter för att kunna identifiera och karakterisera implementeringen av företeelsen 'genre' i de aktuella tabellerna.

Förutom själva tilläggsstabellerna och deras utformning studeras de anvisningar och kommentarer som systemet kan ge i samband med dessa.

Uppsatsens empiriska material är avgränsat till specifika utgåvor av de universella klassifikationssystemen SAB (Klassifikationssystem för svenska bibliotek 1997), UDC (Universal decimal classification 1994), DDC (Dewey decimal classification 1996) och BC2 (Mills & Broughton 1977). Inom dessa har undersökningen begränsats till att främst gälla tilläggsbeteckningar för form även om uttryck för sakprosa kan finnas på andra platser i systemet. Till exempel finns det ju som tidigare nämnts i de flesta systemens huvudklasser exempel på så kallade formklasser och även speciella tilläggsbeteckningar som är begränsade till en specifik huvudklass. Eftersom undersökningen har en allmänt översiktlig karaktär och inte fokuserar på någon särskild disciplin eller ett speciellt fack, utan på en bredare uppfattning av det vardagliga begreppet 'facklitteratur' (som kanske kan sägas vara ett sätt att förstå vad sakprosa är), var valet av universella system och dessas allmänna tilläggsbeteckningar för form naturligt med tanke på att materialet helst skulle röra just mer allmänna former av genrer.

Övriga avgränsningar är kopplade till definitionsfrågor (vilka beteckningar kan anses vara uttryck för en genre?) eftersom klassifikationssystemens tilläggsbeteckningar för form inte alltid gör explicit åtskillnad mellan olika analytiska dimensioner av

dokument. Detta gör att en inledande analys är nödvändig för att skilja olika kategorier av tilläggsbeteckningar åt och särskilt identifiera de tilläggsbeteckningar som är knutna till genredimensionen.

Nästa steg i analysen blir att tolka de enskilda beteckningar som ansetts tillhöra genredimensionen för att avgöra var inom Grepstads modell dessa hör hemma. Texttypstillhörighet avgörs genom att systemets beteckning jämförs med de beteckningar som ingår i Grepstads genrekatalog. Utifrån likhet med någon av Grepstads genretermer karakteriseras systemets beteckning som tillhörande antingen en genre eller en undergenre. Utifrån denna tillhörighet fastställs också vilken texttyp beteckningen tillhör.

I det ovannämnda skedet av analysen kan nog vissa tolkningsfrågor uppstå. Dessa bottnar främst i brister hos Grepstads katalog och de termer han använder sig av. Vidareindelningen av sakprosa-genrer är ju inte inom denna särskilt utförlig, vilket innebär att man i de fall systemen vidareindelar sina genrer mer utförligt inte kan se detta förhållande i analysresultaten. En annan fråga, som dock oftast går att lösa, rör de genretermer som används, vilka ska betraktas som synonymer och vilka är skilda kategorier?

Denna första fas i den empiriska undersökningen/analysen har varit ett försök att karakterisera de enskilda systemen. Nästa fas innebär att resultaten jämförs med varandra med avsikt att upptäcka likheter och skillnader mellan systemen. De punkter som kommer att jämföras är dels det fullständiga antalet genrebeteckningar, dels vilka texttyper och genrer inom genredimensionen som är representerade och vilka av dessa texttyper och genrer som det läggs störst och minst vikt vid.

I en avslutande diskussion diskuteras analysens resultat, och utifrån detta också genrebegreppets förhållande till övriga analytiska dimensioner eller indelningskriterier. Uppsatsen placeras avslutningsvis i ett mer allmänt kunskapsorganisatoriskt perspektiv, för att diskutera andra möjligheter och utgångspunkter för framtida studier kring genrer inom disciplinen biblioteks- och informationskunskap.

Att välja en metod betyder ju också att inte välja andra metoder eller andra tillvägagångssätt, och det faktum att det ändå valda tillvägagångssättet och urvalet kanske inte blivit det mest äventyrliga eller ens mest relevanta alternativet får nog räknas till viss del som ett utslag av magisteruppsatsens förutsättningar som genre : tiden och kompetensen är ju ganska knapp. Att själva området och ämnet för uppsatsen varit relativt utforskat har också bidragit till att uppsatsen fått en mindre sträng och tydlig karaktär än vad som kanske vore önskvärt. Det förefaller ändå vara så att den valda ansatsen kan leda till en bättre förståelse för genrebegreppet och dess roll i klassifikationssystem. Det är också min förhoppning att framtida studier kring detta ämne, med utgångspunkt i föreliggande uppsats, skulle kunna befinna sig i en bättre position att utveckla givande metoder och ansatser.

5 Analys/Resultat

När nu analysresultaten ska presenteras, både i tabellform och i löpande text, kommer först varje system att presenteras för sig medan en jämförande analys avslutar avsnittet. Varje system presenteras endast kortfattat och främst med uppgifter som rör denna studie, alltså de generella tilläggen och uttryck för form och genre. Eftersom studiens avsikt inte i första hand är att förklara resultaten av analysen har en mer utförlig presentation av systemen funnits vara om inte överflödigt så åtminstone möjlig att bortse ifrån.

Den löpande texten läses med fördel tillsammans med de tabeller som listar analysresultaten i detalj. Texten utgår nämligen från analystabellernas struktur och redogör för resultaten främst utifrån texttyperna som samlande grund för att inom dessa något närmre beskriva genrer och undergenrer som funnits vara implementerade i systemen.

Det finns två typer av tabeller. Båda utgår från Grepstads modell och listar genrer och undergenrer med de olika texttyperna som övergripande kategorier. De fyra första tabellerna presenterar de av systemets beteckningar, i form av systemets kod, som ansetts tillhöra någon genre eller undergenre inom Grepstads genrekatalog. Att koderna använts istället för de begrepp eller beteckningar i ord som systemen använt sig av beror helt och hållet på att tabellerna då skulle bli oregleriga och svåröverskådliga. En 'nyckel' till de olika systemens koder återfinns bland uppsatsen bilagor. Dessa 'nycklar' återger systemets egna genrebeteckningar i termer och uttryck.

Den andra tabellen är något överskådligare än de fyra andra mer detaljerade. Denna är mest tänkt att läsas i samband med den jämförande analysen och innehåller egentligen ingen ny information. Den ger antalet beteckningar inom varje texttyp och system, och sammanräknar även de beteckningar som kan föras till de specifika genrererna. Även om denna tabell främst ligger till grund för den jämförande analysen kan den nog också med fördel läsas inledningsvis då den är mer övergripande och ger en mer samlad bild av resultaten.

5.1 Analysresultat av de enskilda systemen

Innan de enskilda systemens analysresultat beskrivs i löpande text följer här de detaljerade tabellerna. Den mer övergripande tabellen återfinns på sidorna 47-48.

ARGUMENTERANDE OCH UTREDANDE TEXTTYPER

	BC2	UDC	DDC	SAB
Vetenskapsprosa	3EQ, 3ES			
Sammandrag	3ND, 3FR	048,048.3, 048.4, 048.2	0202	
Avhandling	36	043, 043.2, 043.3, 043.5		
Artikel	3FQ, 3LR	045, 046, 049.3		(k)
Utredning	3EU, 3FB, 3FC, 3FD, 3FL, 3FM, 3FP, 3FS, 3FT, 3FV, 3FW, 3U, 3V, 3W	047, 047.1, 047.2, 047.3, 047.5, 047.6, 048.8, 049.5, 078.7	0722, 0723	
Framtidsstudier	3FH, 3FJ, 3QW		0299	
Dialogtexter	3LM, 3LP, 3LQ			
Dialog				
Brev		044		
Officiellt brev	3KC, 3KG	044.4, 044.6, 055, 093.2		
Privatbrev		044.2, 049.4, 089.7		
Diplom		079.2, 088, 088.2, 088.4	079	
Essäistik	3L, 3T			
Essä				
Epistel				
Skisser				
Kåserier				
Pamfletter				
Pamflett		041		
Debattböcker		049.2		
Aforistisk kortprosa		089.3		
Aforism				
Fragment		082.24		
Maxim				
Sentens	3LW, 3XR			
Ordspråk				

BERÄTTANDE OCH SKILDRADE TEXTTYPER

	BC2	UDC	DDC	SAB
Biografisk framställning		092	092	
Biografi				
Dagbok		093.3		
Memoarer				
Självbiografi				
Topografisk framställning				
Reseskildring				
Topografisk skildring				
Naturskildring				
Historisk framställning		091	08, 091	:k
Annaler	3NV			
Krönika				
Historia				
Dokumentärsbildning				

PEDAGOGISKA TEXTTYPER

	BC2	UDC	DDC	SAB
Läroböcker	3EH, 3EJ, 3EK, 3EM, 3EN, 3EO, 3MC	07, 078		,y
Läsebok	3LS, 3LV	075, 075.2, 075.3, 075.8, 075.9, 076.6, 082.2		
Lärobok	38, 3MG, 3MH	076, 076.1, 076.2, 076.3, 076.5, 075.4, 079, 079.1	076, 077	
Föreläsning		042.3, 042.4, 042		
Populärvetenskapliga texter				
Introduktionsbok	37			
Populär fackbok				
Föredrag		042.5		
Religiösa texter				
Predikan				
Andakt				
Bön				
Katekes				
Traktat				
Reklammaterial		085.8		

VÄGLEDANDE TEXTTYPER

	BC2	UDC	DDC	SAB
Uppslagsböcker				
Handbok	3C, 3D, 3J, 3MQ, 3MR, 3NK, 3NL, 3NP, 3NQ, 3NR, 3MS, 3MV, 3MW, 3MX, 3PT, 3Q, 3QR, 3QS, 3QT, 3QV, 3QX	035, 036, 058, 058.7, 083.4, 083.5, 083.8, 085.2, 085.3, 085.5, 085.6, 085.7	0148, 021, 0216, 023, 025, 0287, 0288, 0289, 029, 0294, 0296, 0297, 068, 0682, 0683, 0684, 0685, 0687, 0688, 072, 074, 0753, 0755	:b, :oi, (t)
Lexikon	3A, 3AC, 3AE, 3AH, 3XH	03, 031	03	(x)
Ordbok	3B, 3BD, 3BH, 3BK, 3BL	038	0142	:f
Almanacka	3H, 3NS, 3NT	059, 059.2, 059.3		
<i>Bibliografi</i>		01, 048.1	016	:a
<i>Patentskrifter</i>		088.8	027, 0272	
<i>Standarder</i>	3P, 3PQ, 3PR	083, 083.1, 083.2, 083.7	0212, 0218	
<i>Riktlinjer</i>	3KE, 3ME	049.1, 073, 083.9	071, 0711, 0712	
Juridiska texter		09, 094, 094, 094.7, 094.8	(026)	:oe
Lagar		094.5		(u)
Bestämmelser				
Stadgar				
Föreskrifter				
Instruktioner				
Konventioner		094.2		
Rättstal				
Domar		094.1, 094.9		

5.1.1 BC2

BC2 är en reviderad version av det klassifikationssystem som Henry Evelyn Bliss (1870-1955) publicerade mellan 1940 och 1953, *Bibliographic Classification*. BC2 publiceras klass för klass och publiceringen som inleddes 1977 är ännu inte avslutad. Kanske på grund av den höga ambitionen att utveckla ett system som kan ligga till grund för all kunskapsorganisation har BC2 inte nämnvärt använts i bibliotekssammanhang (Rowley 2000, s. 233-38).

Det utmärkande för BC2 är ambitionen att skapa ett helt facetterat system. Det är alltså endast enkla koncept som listas i BC2. Facettindikatorerna återfinns bland vad som kallas *The common auxiliary schedules* som i sin tur är uppdelade i två övergripande typer av *Common Subdivisions*: dels *Common Form Subdivisions* och dels *Common Subject Subdivisions*. Den senare av dessa används för att uttrycka komplexa eller sammansatta ämnen i systemet medan den förra används för att ytterligare specificera ett ämnesklassificerat dokument genom att uttrycka dess form, detta främst för att kunna skilja på dokument med samma ämne men olika form när antalet sådana dokument blir stort (Mills & Broughton 1977, s. 116).

Systemets egna anvisningar berättar att dessa tillägg endast är tänkta att användas tillsammans med huvudnummer, och även i vissa fall tillsammans med andra tillägg men aldrig på egen hand. Vidare uppmärksammar man också skillnaden mellan ett dokument presentationsform och en specifik presentationsform som ett dokument ämne.

BC2 innehåller alltså en sektion med allmänna tilläggsbeteckningar för olika aspekter av form som heter *Common Form Subdivisions*. Denna tabell är vidareindeldad i 3 stycken tabeller som var och en rör olika aspekter av dokument form, den första behandlar dokument olika fysiska former, den andra ordnar dokument efter karakteristika som rör deras publikation eller härkomst, den sista tabellen kallas *Forms of presentation and arrangement* och det är med hjälp av de tilläggsbeteckningar som är listade här man har vissa möjligheter att specificera ett dokument genretillhörighet. Analysen av BC2 är alltså begränsad till denna sista tabell.

Tabellen *Forms of presentation and arrangement* innehåller 118 beteckningar varav 86 kan sägas vara genretryck medan de övriga 32 beteckningarna rör materialkategorier, publikationsformer, eller förmedlingsnivåer. Ett antal strikt skönlitterära genrer återfinns också bland dessa.

5.1.1.1 Argumenterande och utredande texttyper

Av de 86 uttryck för sakprosa-genrer som identifierats i BC2 hör 33 till argumenterade och utredande texter. Alla genrer i Grepstads katalog förutom pamfletter finns representerade, det rör sig dock ofta om termer som betecknar vidareindelningar av undergenrer och med undantag av vetenskapsprosan är beteckningarna även i stor utsträckning spridda genom systemet och i de flesta fall ordnade efter någon annan princip än efter den genre eller texttyp de tillhör. De två beteckningar som i analysen förts till essäistikgenren tillhör till exempel i det ena fallet en grupp beteckningar som i BC2 har publikationsform som samlade grund medan den andra hör till en grupp beteckningar som samlats på basis av sina litterära kvaliteter. Undantaget ifrån denna 'princip' är vetenskapsprosan, den mest frekventa av genrererna med sina 24 beteckningar, som med ett fåtal undantag har förts samman. Flera av genrebeteckningarna inom vetenskapsprosan är dock vidareindelningar av den dominerande undergenren utredningar som i detta fall listar olika typer av rapporter och studier som ofta skiljs åt genom att specificera den metod utredningen använt sig av. En annan typ av vidareindelning av denna undergenre som fått stort utrymme i BC2 är textkritiska studier. Undergenren avhandlingar har tilldelats en beteckning, *Comprehensive works. Treatises*, som i sig själv är intressant eftersom systemet i en not meddelar att just denna markering kan utelämnas vilket väl antyder en uppfattning om att systemet uppfattar avhandlingar eller det mer omfattande verket som något slag av generell norm som kan tas för givet om ett dokument inte tilldelats någon genrebeteckning. Genren dialogtext har tilldelats 3 stycken beteckningar som alla är uttryck för olika typer av debatter.

Utmärkande för BC2s implementering av sakprosa-genrer inom denna texttyp är att de flesta genrer, och även många undergenrer, finns representerade på något sätt.

Analysen visar även att vetenskapsprosan, och inom denna framförallt utredningar, dominerar medan övriga av Grepstads genrer och undergenrer har tilldelats en betydligt blygsammare status i systemet.

5.1.1.2 Berättande och skildrande texttyper

Av det totala antalet genrebeteckningar i BC2 tillhör endast en den skildrande och berättande texttypen. Systemets beteckning är *Chronologies, annals*, vilket gör att placering inom Grepstads katalog blir undergenren annaler eller möjligtvis krönika inom genren historisk framställning. Placeringen inom BC2s tabell tar dock fasta på denna undergenres sätt att strukturera sin information, och har sålunda samlat beteckningar som har detta gemensamt. Systemet har alltså inte tagit fasta på den historiska skildringen eller det berättande och skildrande elementet som utmärker just krönikor och annaler.

Den berättande och skildrande texttypen är den som är minst representerad i BC2 med endast en beteckning. Att det inte finns några uttryck för biografisk framställning kan tyckas vara anmärkningsvärt, även om det givetvis ges möjlighet att uttrycka detta inom huvudklasserna.

5.1.1.3 Pedagogiska texttyper

I BC2 finner man 13 stycken beteckningar för pedagogiska texttyper bland de allmänna formtilläggen. Av dessa 13 återfinns hela 6 stycken inom systemet i en klass som i huvudsak är ordnad efter svårighetsgrad men som ändå specificeras som *school texts*. Det är framförallt dessa 6 som tolkats som tillhörande den övergripande genren läroböcker medan en rad andra beteckningar identifierats som undergenrer, eller vidareindelningar av dessa, inom texttypen. Förutom undergenrerna lärobok och läsebok är det ett uttryck för populärvetenskapliga texter som identifierats, några uttryck för religiösa texter har systemet inte. Den klass inom BC2s tabeller som är intressantast i förhållande till de pedagogiska texttyperna är den som kallas *Aids to study*, som i analysen också räknats till läroböckerna även om de beteckningar som listats inom denna inte uteslutande hör till den pedagogiska texttypen. 2 stycken vidareindelningar av undergenren lärobok finns här, dels frågor och svar och dels bilagor. Någon egentlig läroboksklass kan denna klass kanske ändå inte kallas eftersom flertalet av beteckningarna enligt Grepstads katalog är handböcker. Detta beror givetvis på att skillnaden inte alltid är så stor mellan vad som kallas läroböcker och handböcker. 2 stycken uttryck för läseböcker finns implementerade i BC2. Det rör sig om olika former av samlingar eller bearbetade texter.

De populärvetenskapliga texterna finns representerade i systemet i form av en beteckning för undergenren introduktionsbok.

Endast en av de 13 beteckningar som tolkats som pedagogiska texttyper tillhör någon annan genre än läroböcker. Inga uttryck för religiösa texter finns representerade. Men inte heller läroböckerna eller dessas undergenrer kan sägas vara välrepresenterade, tvärtom har man nöjt sig med att klassa läroböcker som en generell klass som främst

rör svårighetsgrad. Undergenren föreläsning finns inte representerad i BC2. Denna texttyp är också i likhet med de berättande och skildrande texttyperna marginellt representerad i förhållande till de två övriga texttyperna. Kanske kan detta i viss mån bero på att vissa beteckningar som kanske kunde tolkas som läroböcker tolkats som handböcker och sålunda hamnat i analyskategorin för vägledande texttyper.

5.1.1.4 Vägledande texttyper

Detta är BC2s mest välrepresenterade texttyp med 39 beteckningar. Av dessa 39 rör alla genren uppslagsböcker, inga uttryck för juridiska genrer finns alltså representerade. Sålunda blir uppslagsböcker den genre som har överlägset flest beteckningar. Alla undergenrer inom denna förutom bibliografier och patentskrifter finns representerade. Av de representerade undergenrerna är olika typer av handböcker den dominerande med hälften av beteckningarna. När det gäller handböcker har gränsen mot läroböcker inte alltid varit enkel att dra, och det infinner sig också här ett inslag av brukstexter. Främst rör det sig om olika typer av guider, manualer, kataloger och tabeller. I vissa fall rör det sig om strikt datadokumentation som i statistiska tabeller eller dokument som behandlar ekonomiska uppgifter. Handböckerna hålls i BC2 i stor utsträckning samman inom den klass som också innehöll vissa pedagogiska texttyper, *Aids to study*. Detta reflekterar väl inte bara de vägledande och pedagogiska texternas släktskap utan också BC2s medvetna fokus på denna typ av texter. Flera olika typer av lexikon finns också representerade, och även ett antal olika ordböcker. Lexikonen vidareindelas efter hur omfattande de är, medan ordböckerna ordnas efter olika språkaspekter som till exempel *Pronunciation dictionairies* eller *Polyglot dictionairies*. De tre beteckningar som representerar undergenren standarder ligger samlade i systemet medan beteckningarna för riktlinjer är spridda i systemet.

Inom de vägledande texterna finner man den undergenre som BC2 lägger störst vikt vid, handböckerna. Man vidareindelar också undergenrerna lexikon och ordböcker. För dessa tre genrer tycker man sig finna en vilja hos systemet att både hålla samman genren och vidareindela den i mer specifika undergenrer. Att ingen beteckning för bibliografier finns kan tyckas vara anmärkningsvärt.

5.1.1.5 Sammanfattning av BC2

Av 118 beteckningar fanns 86 vara uttryck för sakprosa-genrer. Genom att tolka dessa genrebeteckningar utifrån Grepstads genrekatalog och övergripande texttyper får man reda på att systemets mest välrepresenterade texttyper är till antalet två, de argumenterande och utredande texterna med 33 beteckningar, och framförallt de vägledande texterna med 39 beteckningar. Av genrerna är uppslagsboken den mest representerade med 39 beteckningar, med vetenskapsprosan på andra plats med 24 beteckningar. De berättande och skildrande texterna lyser med sin frånvaro, endast 1 beteckning som rör genren för historisk framställning finns instoppad i systemet bland de mer handboksrelaterade termerna. Inte heller de pedagogiska texterna fanns vara särskilt välrepresenterade. 13 beteckningar inom texttypen fanns dock, dessa med fokus på läroböcker vidareindelade efter svårighetsgrad. Ett par olika typer av

undergenren läseböcker fanns också uttryckta i systemet dock utan att systemet signalerar att dessa beteckningar har med läromedel att göra. En populärvetenskaplig undergenre finns representerad i systemet i form av undergenren introduktionsbok. Jämfört med de mer välrepresenterade texttyperna är det tydligt att framförallt de berättande och skildrande texttyperna uppfattats som marginellt intressanta att lista som generella tillägg.

5.1.2 UDC

Universella decimalklassifikationssystemet är av särskilt intresse i en studie kring allmänna tillägg eftersom detta system var först med att införa detta som en separat del av systemet (Universal decimal classification 1994, s. x). Att referera systemets tillkomsthistoria är annars inte så relevant i relation till denna studie men det bör nämnas att systemet har en koppling till Deweys decimalklassifikation (DDC). UDC är nämligen en europeisk vidareutveckling av det amerikanska systemet DDC som inleddes 1894. Framförallt utvecklade man i UDC från och med 1960 möjligheter att genom syntes, i ett annars enumerativt system, uttrycka bland annat relationer mellan ämnen, i samband med detta blev vissa aspekter som rörde form listade separat i såkallade allmänna tilläggstabeller.

UDC är till skillnad från BC2 ett i världen mycket spritt och använt system. Flera upplagor har hunnit komma ut, på flera språk och med olika omfång.

UDC ägnar en av sina nio tilläggstabeller åt vad de kallar form. Genom att ordna direkta uttryck för dokumentets fysiska form i en speciell tilläggstabell inom huvudtabellen för form skiljer man den fysiska formaspekten åt från de övriga formtyper som listas inom de nio huvudkategorier som utgör den huvudtabellen. Det är dock inte uteslutande genreaspekten som listas här, utrymme ges också åt publikationsformer och olika typer av medier, olika typer av källor, facktillhörighet och i vissa fall rena ämnesaspekter. Formbegreppet inkluderar alltså flera olika av de analytiska dimensionerna som nämns hos Hjörland (1997). Trots undantagen är majoriteten av beteckningarna uttryck för genrer och det är dessa som analysen tagit hänsyn till. Ner till tredje nivån, i hierarkin, har systemet inom sina nio allmänna tabeller totalt 127 beteckningar (inga av de speciella tilläggen har tagits med) varav 98 tolkats som genreuttryck medan övriga ansetts tillhöra någon av de kategorier som nämnts ovan. Det ska också påpekas att systemet på flera platser fört vidareindelningen längre än till tredje nivån.

I systemets instruktioner till hur tilläggen ska användas meddelas att det finns både självständiga och beroende tillägg. Man kan alltså använda vissa tillägg utan att koppla dessa till något huvudnummer medan andra endast får användas i relation till ett sådant. Det finns alltså i UDC en stor frihet i användningen av många tillägg som saknas i andra system. Även placeringen av tillägget i förhållande till ett huvudnummer är mindre strikt än i andra system (x-xi).

5.1.2.1 Argumenterande och utredande texttyper

Av de 36 beteckningar som återfinns bland de argumenterande och utredande texttyperna tillhör 20 stycken genren vetenskapsprosa. Inom denna finns de flesta undergenrer representerade, förutom de som kretsar kring framtidsstudier. Flest beteckningar har utredningar, följd av avhandlingar. I förhållande till Grepstads genrekatalog finns det här en tydlig släktskap mellan denna och UDC på så vis att vetenskapsprosan är relativt sammanhållen inom en av systemets nio huvudkategorier, (04) *Non-serial separates. Separata*. Framförallt kan man se att även de olika undergenrerna inom genren vetenskapsprosa hålls samman i UDC. Till exempel är utredningarna samlade i (047) och avhandlingar i (043). Bland utredningarna som finns representerade i systemet rör det sig främst om olika typer av rapporter med en viss inriktning mot sådana typer som man kanske främst förknippar med företag och kommersiell verksamhet. Undergenren avhandlingar representeras i UDC av olika typer av *theses* och *dissertations*.

Genren dialoger finns inte representerad i UDC, däremot finns flera olika typer av genren brev implementerade i systemet. Undergenrerna till brevgenren är väl representerade och det rör sig i stor utsträckning även här om typer av brev som har affärsmässig eller institutionell prägel, även om olika typer av privatbrev också finns representerade. Flera olika slag av diplom finns också listade i systemet. Det är dock tydligt att systemet inte betraktar undergenren diplom som tillhörandes genren brev eftersom dessa typer av dokument ingår i en kategori som av systemet kallas *attestations* (bevis). Istället verkar UDC ha tagit fasta på 'korrespondensaspekten' när man skapat en kategori för vad man kallar brev och på så vis samlat dokumenttyper som har detta som främsta signum.

Några beteckningar för essägenren finns inte bland UDCs allmänna tilläggsbeteckningar, dock har man implementerat ett fåtal uttryck för de närliggande genrerna pamfletter och aforistisk kortprosa.

Sammanfattningsvis kan man säga att när det gäller flera av denna texttyps genrer så har UDC i flera fall använt sig av olika övergripande beteckningar som i stort följer Grepstads uppdelning, framförallt avhandlingar, artiklar och utredningar, och inom dessa har vissa vidareindelningar gjorts som tyder på en inriktning mot institutioners eller företags dokumenttyper. Inom de argumenterande och utredande texttyperna är det genren vetenskapsprosa som överlägset dominerar med 20 beteckningar, inom denna upptar undergenren utredningar störst utrymme med 9 beteckningar.

5.1.2.2 Berättande och skildrande texttyper

Endast 3 beteckningar inom UDC rör denna texttyp. Dock är 2 av beteckningarna direkta uttryck för genrer, alltså mer allmänna termer, vilket innebär att det är möjligt att klassa alla undergenrer inom dokumenttypen här. Vad systemet vinner här förlorar man ju dock i specificitet. Genren biografisk framställning har tilldelats 2 beteckningar, varav den ena som gäller undergenren dagböcker i systemet listats tillsammans med historiska källor. Den strikt historiska framställningen som genre har 1 beteckning i systemet.

Trots det låga antalet beteckningar har denna texttyp alltså ändå en synlig plats i systemet eftersom historisk form uttrycks i en av de nio huvudkategorierna. Det är

också inom denna klass de öviga beteckningarna återfinns. Även den biografiska framställningen betraktas alltså som ingående i en historisk framställning. Den topografiska framställningen som genre ignoreras av systemt och man vidareindelar alltså inte heller de andra genrererna nämnvärt.

5.1.2.3 Pedagogiska texttyper

Bland de pedagogiska texttyperna är det genren läroböcker som fått flest beteckningar, och alltså har flest av sina undergenrer representerade i UDC. Av de totalt 22 beteckningarna tillhör 20 stycken genren läroböcker. Dessa beteckningar hör nästan uteslutande till en av de nio huvudgrupperna inom UDCs eget sätt att ordna sina beteckningar, huvudgruppen (07) *Documents for instruction, teaching, study, training*. Alla dessa rör dock ej pedagogiska texttyper så som Grepstad förstår dessa, flera rör till exempel vägledande texttyper. De undergenrer som framförallt finns representerade här är lärobok, och läsebok. I en annan huvudgrupp finns ett antal beteckningar för föreläsningar som hamnar här som undergenre till läroböcker. Läseböcker har tolkats som det som i UDC benämns *schoolbooks* medan lärobok ansetts vara sådant som benämns *documents for practical instruction, training*. Dessa sistnämnda ligger nära handboken och den vägledande texttypen men den pedagogiska avsikten som uttrycks har i analysen ansetts överväga.

Genren populärvetenskapliga texter är representerad i form av en av sina undergenrer, föredrag. Några uttryck för religiösa texter finns inte implementerade i UDC. Dock finns en specifik beteckning för reklammaterial, som kanske kan sägas tillhöra de pedagogiska texttyperna.

Inom den pedagogiska texttypen är läroboken med 20 beteckningar den genre som dominerar. Den mest utförligt implementerade undergenren är läroboken med 8 stycken beteckningar.

5.1.2.4 Vägledande texttyper

Totalt visar analysen att denna texttyp är representerad av 37 beteckningar. Genren uppslagsböcker har i UDC 28 beteckningar medan de juridiska texterna som genre har 9 stycken. Inom uppslagsböckerna är beteckningarna fördelade så att handboken är den dominerande undergenren med 12 beteckningar. Alla undergenrer inom genren uppslagsböcker är representerade. Undergenren handböcker återfinns bland systemets beteckningar med uttryck som till exempel *handbooks, manuals, guidebooks, directories, tables, och lists*. Inom systemet återfinns flera av dessa inom huvudgruppen (08) *Collected and polygraphic works. Forms. Lists. Illustrations. Business publications*, en samlande överskrift som antyder något av den brokiga blandning dokumenttyper som återfinns här, framförallt rör det sig dock om olika slag av brukstexter i form av tabeller och listor med olika inriktning. Andra handböcker har ordnats tillsammans med lexikon och ordböcker i egenskap av referensverk. Dessa undergenrer har annars listats sparsamt i UDC med 2 beteckningar för lexikon och 1 för ordböcker, systemet ger dock möjligheter att bygga ut framförallt ordboken med hjälp av till exempel språktillägget.

Flera olika typer av almanackor och kalendrar finns listade, och man har beteckningar både för strikta bibliografier och för bibliografiska beskrivningar (vad skillnaden mellan dessa är framgår inte). UDCs intresse för brukstexter visar sig i form av flera beteckningar för standarder och patent. Även genren riktlinjer finns representerad, både med mer allmänna beteckningar och även en specifikt relaterad till skolväsende.

Bland de nio juridiska texter som finns representerade i UDC saknas flera av undergenrerna inom denna texttyp så som Grepstad tänker sig den. De undergenrer som kan identifieras är lagar, konventioner och domar, övriga beteckningar rör källor och har tolkats som hörandes till den övergripande genren juridiska texter i brist på annan analyskategori.

5.1.2.5 Sammanfattning av UDC

Det finns i UDC ett stort antal beteckningar som gränsar mot att vara brukstexter, främst inom de vägledande texterna men även till exempel inom brevgenren inom de argumenterande och utredande texttyperna. Det är också ofta dessa brukstextaktiga beteckningar som blir vidareindelade medan andra genrer ofta får nöja sig med en mer allmän övergripande term. Sammanfattningsvis kan man säga att det är den vägledande texttypen, med 37 stycken beteckningar, och de argumenterande och utredande texttyperna, med 36 stycken beteckningar, som är de största inom UDC. De pedagogiska texterna får dock även med sina 22 beteckningar visst utrymme, medan den berättande och skildrande texttypen är marginellt representerad. Genren uppslagsböcker ges mest utrymme i systemet, den mest frekventa undergenren är handboken. Vetenskapsprosan som genre kommer på andra plats. Andra undergenrer med ett större antal beteckningar är utredningar, läseböcker, avhandlingar, diplom och standarder.

5.1.3 DDC

Deweys decimalklassifikation är världens mest spridda och används i bibliotek och bibliografier världen över. DDC skapades av amerikanen och bibliotekarien Melvin Dewey under senare delen av artonhundratalet för att ett system bättre anpassat till bibliotekens behov sagnades. Speciellt vanligt förekommande är systemet inom USAs skolsystem. Sedan den första upplagan 1876 har systemet fortlöpande bearbetats och många olika upplagor publicerats, den senaste 21:a upplagan publicerades 1996 (Benito 2001, s. 189). Tillsammans med UDC och LCC (Library of congress classification) tillhör DDC de mest använda universella klassifikationssystemen. Från att ha varit ett i grunden enumerativt system har DDC inkorporerat fler och fler möjligheter till syntes, dock inte lika många som UDC.

Deweys decimalklassifikationssystemets olika grupper av allmänna tillägg har inte någon tabell som lika tydligt som de tidigare systemen är specifikt ägnad åt dokumentets form eller genreaspekten. Istället finns en rad tabeller, sju stycken, som listar olika typer av generella aspekter, varav "Standard subdivisions" är den som ligger närmast denna uppsats fokus. Tanken är att tabellerna ska vara oberoende av

ämnesaspekten och som tillägg kunna användas genom hela systemet. Det finns inom "Standard subdivisions" nio olika huvudtabeller. Inom dessa tabeller är genreaspekten spridd på ett sätt som antyder att denna aspekt inte varit vägledande eller tagits i beaktande då systemet skapats. Det är främst fyra aspekter som finns representerade i tabellerna : metod, synpunkt, presentationsform, och fysisk form eller medium (Benito 2001, s. 204). Av dessa rör främst presentationsformen och den fysiska formen denna studie. De nio huvudtabellerna är i viss mån ordnade efter dessa principer. Det finns ändå ett betydande antal beteckningar som har tydlig genreanknytning, dock utan att alltid vara direkta uttryck för en genreterm, och där sådan anknytning ansetts föreligga har jag tolkat en beteckning som uttryck för en genreaspekt. Det måste dock påpekas att genreaspekten endast i ett fåtal fall är explicit uttalad som den ordnande principen i systemet. I flera fall har dock systemet i sina noter använt genretermer för att ge exempel på vad som kan klassas inom en beteckning.

Jämfört med UDC är användningen av tilläggen betydligt mer begränsade, med många undantag förutom regeln att bara använda tilläggen tillsammans med huvudtal.

Av de 134 beteckningar som hjälptabellerna i UDC ner till tredje nivån innehåller har 44 stycken tolkats som tillhörande genreaspekten.

5.1.3.1 Argumenterande och utredande texttyper

Denna texttyp är representerad av totalt 5 stycken beteckningar. Det är nästan uteslutande genren vetenskapsprosa som finns representerad, endast genren brev finns också med i form av en beteckning för undergenren diplom. Vetenskapsprosan är representerad av 4 stycken beteckningar i form av undergenrerna sammandrag och framtidsstudie som har vars en beteckning varav båda är rena genrebeteckningar. De övriga två beteckningarna representerar undergenren utredningar, systemet talar dock om beteckningarna som uttryck för metod. Trots detta kan man säga att beteckningarna är uttryck för olika slag av utredningar karakteriserade efter metod.

Trots det låga antalet uttryck för argumenterande och utredande texttyper som analysen kunnat konstatera finns det i form av uttryck för olika metoder och synpunkter flera beteckningar som skulle kunna användas för att beteckna genrer, men i dessa ligger detta ändå alltför implicit för att man med hjälp av de analytiska kategorier som denna undersökning använder sig av kunna avgöra var i Grepstads system de skulle hamna. Genreaspekten har helt enkelt inte stått tillräckligt i fokus för att dessa beteckningar med gott samvete skulle kunna placeras inom Grepstads katalog.

5.1.3.2 Berättande och skildrande texttyper

Antalet beteckningar som ansetts tillhöra de berättande och skildrande texttyperna är begränsat till 3 stycken, varav en funnits tillhöra den biografiska framställningen som genre och de andra den historiska framställningen. Det handlar för den historiska

framställningen uteslutande om att systemet uppfattar dessa beteckningar som synpunkter, och sålunda finns alltså inte några explicita genretermer, men tillhörigheten är ändå så tydlig att man kan betrakta och använda beteckningarna som genreuttryck rörande olika aspekter av historisk framställning. Den biografiska framställningen betraktas också som aspekt, men flera olika genretermer som anknyter till denna nämns i noterna till beteckningen. Stort utrymme ges i systemet åt vidareindelning av den historiska framställningen men det är knappast möjligt att betrakta dessa som uttryck för genrer.

5.1.3.3 Pedagogiska texttyper

Endast en av de tre genrer som ingår bland de pedagogiska texttyperna finns representerad i DDC. Det är läroböckerna och dessa har tillägnats 2 stycken beteckningar, fördelat mellan undergenrerna lärobok och läsebok. Dessa återfinns inom den sjunde huvudgruppen i DDC, -07 *Education, research, related topics*. Denna huvudgrupp behandlar utbildning dels som ämne och dels som organisatorisk företeelse, och listar sålunda mer vägledande texttyper än olika typer av läroböcker.

Ingen implementering av populärvetenskapliga texter eller religiösa texter står att finna. Den pedagogiska texttypen är alltså endast representerad av 2 termer för undergenrer inom genren läroböcker.

5.1.3.4 Vägledande texttyper

Genrerna uppslagsböcker och juridiska texter har tillsammans 34 stycken beteckningar som avser genreaspekten, varav 33 relaterar till uppslagsböcker och en till juridiska texter. Den undergenre som dominerar inom uppslagsböckerna är överlägset handboken med 23 beteckningar. Dessa är relativt spridda genom systemet även om en viss ansamling står att finna i en av systemets huvudtabeller, -02 *Miscellany*. Det finns alltså en vilja hos systemet att vidareindela och lista en stor mängd av handböcker. Flera är rena brukstexter. Övriga handböcker som listas på andra platser i systemet har en organisatorisk eller 'management' anknytning, de beskriver hur olika aspekter av en organisation eller ett företag bör skötas. Andra beteckningar rör handböcker eller manualer som definieras utifrån deras anknytning till forskning.

Undergenrerna lexikon och ordböcker är representerade med vars en beteckning. Den använda ordbokstermen 'etymologisk ordbok' är dock en vidareindelning av denna undergenre, och är sålunda inte någon övergripande term som den för lexikon. Undergenren bibliografi har en plats i systemet i form av en beteckning, i denna ingår också kataloger och index som egentligen, enligt Grepstad, borde föras till handböckerna. Olika typer av standarder och patent är listade och även riktlinjer har ett antal beteckningar, 4 stycken, som är uttryck för olika slag av läroplaner.

Genren juridiska texter har implementerats genom att den övergripande termen "Law" har listats på en plats i systemet. Den är placerad bland flera av de andra vägledande texterna i huvudtabell -02.

5.1.3.5 Sammanfattning av DDC

Inom DDC finns totalt 45 stycken genretermer implementerade. DDC använder sig av genreuttryck och listar genrer främst då det gäller de vägledande texttyperna och då i huvudsak i form av vidareindelningar av undergenren handböcker. Analysen visade att 34 stycken exempel på denna genre fanns implementerade i systemet. Övriga genrer är bara marginellt representerade i jämförelse. De argumenterande och utredande texttyperna fanns representerade av 5 stycken beteckningar varav 4 tillhörde genren vetenskapsprosa. Berättande och skildrande texttyper fanns det 3 stycken av, övergripande genretermer som representerade biografisk framställning och historisk framställning. De pedagogiska texterna var minst representerade, bara 2 stycken genretermer stod att finna. Av de undergenrer som systemet implementerat är det endast handböckerna som vidareindelats nämnvärt.

DDCs allmänna tilläggstabeller är som tidigare nämnts inte alldeles enkla att analysera, dels eftersom att deras tabeller innehåller många fler av de analytiska dimensioner som nämns hos Hjärland och inte i samma utsträckning som andra system samlat och fokuserat på just form- eller genredimensionen. Analysen har ändå tagit fasta på genretermer som faktiskt figurerat i tabellerna och utifrån detta får man en uppfattning om vilken typ av genrer och texttyper som DDC ansett det värt att uppmärksamma som allmänna och sålunda ansett vara värdefulla.

5.1.4 SAB

SAB är det till omfånget minsta av de fyra system som diskuteras inom denna studie, och medan de övriga systemen har en i viss mån internationell prägel används SAB huvudsakligen inom Sverige. Det är alltså skapat för att passa mer specifika förhållanden och behov än de övriga systemen, även om också SAB betraktas som ett universellt system. Första upplagan publicerades 1921 och den senaste sjunde omarbetade upplagan publicerades 1997. I inledningen till systemet talar man om att lämpliga användningsområden för systemet kan vara folkbibliotek, förvaltningsbibliotek och allmänna vetenskapliga bibliotek, användning vid sammanställning av bibliografier anses också vara möjligt (*Klassifikationssystem för svenska bibliotek 1997*, s. 10).

Klassifikationssystem för svenska bibliotek, SAB, innehåller 7 stycken tabeller för allmänna tillägg. Av dessa sju är främst en inriktad på form, tabell E. SAB kallar tabellen ”tilläggsbeteckningar för innehållslig form” eller för ”viss formell kategori”. Förutom denna tabell innehåller även två andra tabeller genreuttryck, tabell B för ”Innehållsliga beteckningar” och tabell för ”medier och målgrupper”. Det är alltså dessa tre tabeller som analysen tagit hänsyn till. Sinsemellan innehåller dessa tabeller totalt 64 beteckningar, varav 11 stycken tolkats som genreuttryck.

5.1.4.1 Argumenterande och utredande texttyper

Av genrererna är endast vetenskapsprosan representerad. En beteckning inom denna genre står att finna i systemet. Den tillhör undergenren artiklar och härstammar från

den tabell i systemet som listar innehållslig form, det rör sig om en typ av artikel, kongresstrycket. En annan möjlig placering skulle möjligtvis kunna vara undergenren utredning. Övriga genrer inom de argumenterande och utredande texttyperna har inte implementerats bland de allmänna tilläggsbeteckningarna i SAB.

5.1.4.2 Berättande och skildrande texttyper

En beteckning representerar de berättande och skildrande texttyperna. Det är en tilläggsbeteckning ur den innehållsliga tabellen som uttrycker historia, och som således i genrekatalogen förs till den historiska framställningen som genre. Någon vidareindelning i olika typer av historisk framställning finns inte i systemet, och det saknas också uttryck för de två övriga genrererna inom texttypen.

5.1.3.3 Pedagogiska texttyper

Även de pedagogiska texttyperna får nöja sig med en beteckning, för genren läroböcker. Alltså finns även här en mycket allmän genrebeteckning som inte vidareindelar eller specificerar dokumenttyp vidare. Beteckningen återfinns bland tilläggsbeteckningarna för medier och målgrupper. Uttryck för populärvetenskapliga eller religiösa texter saknas.

5.1.4.4 Vägledande texttyper

Bland SABs allmänna tilläggstabeller finner man 8 stycken beteckningar för de vägledande texttyperna. Dessa är relativt jämt fördelade mellan de två tabeller som på något vis rör aspekter av dokumentets innehåll. Uppslagsböckerna som genre har flest beteckningar, 6 stycken. Av dessa tillhör 3 stycken undergenren handböcker i form av 2 uttryck för olika slag av tabeller och 1 uttryck för fackrelaterad handbok. Övriga undergenrer som är representerade är lexikon och bibliografi.

De 2 beteckningar som representerar huvudgenren juridiska texter är dels en allmänt uttryckt beteckning som genom att innehållsligt specificera att dokumentet rör juridik tolkats som genren juridisk text, den andra beteckningen är ett mer formmässigt uttryck för faktiska lagtexter som tolkats som ett uttryck för undergenren lagar.

5.1.4.5 Sammanfattning av SAB

SAB har ganska få genreuttryck implementerade bland sina allmänna tillägg, i viss mån kan detta kanske kompenseras av att man i flera fall haft mer generella uttryck som representerar de viktiga genrererna inom flera texttyper. Men även detta saknas bland framförallt de argumenterande och utredande texttyperna, och de flesta genrer inom texttyperna överhuvudtaget saknar beteckningar inom systemet. Av de 11 beteckningar som ändå funnits inom systemet ägnades de vägledande texttyperna flest med 8 stycken. Uppslagsboken som genre var systemets största med 6 stycken beteckningar, inom denna var som undergenre handboken den som representerats

med flest beteckningar, 3 stycken. Övriga texttyper innehåller en eller två beteckningar, en viss skillnad kan dock spåras mellan den argumenterande och utredande texttypen och de två övriga då dessa två innehöll betydligt mer allmänna genreuttryck och sålunda ter sig betydligt mer användbara.

5.2 Jämförande analys

Tabell över texttypsfrekvensen inom de olika systemen.

	BC2	UDC	DDC	SAB
Argumenterande och utredande texttyper	33	36	5	2
Berättande och skildrande texttyper	1	3	3	1
Pedagogiska texttyper	13	22	2	1
Vägledande texttyper	39	37	34	7
Antal genrebeteckningar	86/118	98/127	44/134	11/64

Tabell över genrefrekvensen inom de olika systemen.

	BC2	UDC	DDC	SAB
Vetenskapsprosa	24	20	4	1
Dialogtexter	3	0	0	0
Brev	2	12	1	0
Essäistik	2	0	0	0
Pamfletter	0	2	0	0
Aforistisk k.prosa	2	2	0	0
Biografisk framställning	0	2	1	0
Topografisk framställning	0	0	0	0
Historisk framställning	1	1	2	1
Läroböcker	12	20	2	1
Populärvetenskap-liga texter	1	1	0	0
Religiösa texter	0	0	0	0
Uppslagsböcker	39	28	33	6
Juridiska texter	0	9	1	2

5.2.1 Likheter och skillnader.

De texttyper som använts i analysen finns alla representerade på något vis inom de fyra systemen. Den vägledande texttypen är den som givits mest utrymme inom alla systemen och får på så vis räknas som den texttyp som av systemen ansetts vara en speciellt viktig kategori att representera i en generell tilläggsstabell. De

argumenterande och utredande texttyperna ligger inte långt efter. Dessa har en stark och dominerande ställning inom åtminstone två av systemen, BC2 och UDC. DDC och SAB har inte lika utförligt implementerat denna texttyp även om den också här ligger på andra plats efter den vägledande texttypen. På tredje plats kommer de pedagogiska texttyperna, som dock har fått betydligt mer utrymme i UDC än i något annat system. Denna texttyp är endast marginellt representerad i SAB och DDC, medan BC2 använt sig av något fler beteckningar. Berättande och skildrande texttyper har inte tillägnats något större antal beteckningar och hamnar sålunda sist bland texttyperna, men det bör påpekas att de beteckningar som använts här ofta är mer generella genreuttryck och rymmer på så vis potentiellt många fler beteckningar inom sig. Systemen har alltså oftast inte ansett det vara mödan värt att dela in detta område i sina undergenrer eller att vidareindela dessa efter olika principer så som ofta är fallet inom de andra texttyperna.

UDC är det system som innehåller flest genrebeteckningar med 98 stycken av totalt 127 beteckningar. Efter UDC kommer BC2 i storleksordning med 86 genrebeteckningar av totalt 118 beteckningar. På tredje plats kommer DDC med 45 stycken uttryck för genre av det totala antalet beteckningar, 134 stycken. Minst antal genrebeteckningar har SAB med 11 stycken av totalt 64 beteckningar. När det gäller hur företeelsen genre behandlats i systemen finns det stora likheter mellan UDC och BC2 medan DDC och SAB utmärker sig genom att inte ha implementerat genreuttryck lika utförligt. I DDCs fall kan man nog tala om att genreaspekten i mycket liten utsträckning legat till grund för systemets allmänna tillägg. I flera av de beteckningar som i analysen tolkats som genreuttryck ligger denna aspekt mer implicit än uttalad. Detta gäller även i viss mån SAB.

Det är alltså främst BC2 och UDC som bland sina allmänna tillägg mer utförligt listat uttryck för genreaspekten. Men inte heller dessa system talar uttryckligen om genre utan använder sig oftast av andra aspekter eller analytiska dimensioner för att överordnat ordna sina tilläggsbeteckningar i klasser. Oftast rör det sig om olika typer av publiceringsformer inom vilka genreuttrycken ordnas, eller så används klasser som kallas allmänna för att lista olika typer av genrer. En tydligt uttalad avsikt att ordna dokument efter just genretillhörighet finns alltså inte bland något av systemen. Istället för termen genre använder man sig av uttrycken form, bibliografisk form, eller presentationsform som i de flesta fall fungerar synonymt med genrebegreppet.

Genrefrekvensen inom de olika systemen följer i stort det mönster som påvisats i relation till texttyperna, vilket är naturligt eftersom det är antalet genrebeteckningar inom varje texttyp som legat till grund för analysen. Men även inom de olika texttyperna är det speciella genrer som dominerar, och inom dessa vissa undergenrer.

Den över allt annat dominerande genren är uppslagsboken, som ju tillhör de vägledande texttyperna. Den andra genre som dominerar inom systemen är vetenskapsprosan, denna genre dominerar dock i mindre grad inom SAB och DDC än i BC2 och UDC. Andra genrer som utmärker sig, främst genom att vara representerade i alla systemen, är läroböcker och historisk framställning. Framförallt genren läroböcker är relativt välrepresenterad, förutom i DDC som har utförliga tillägg för utbildning som aspekt men inte i form av de genrer som kan förknippas med detta område. Endast fyra av de fjorton genrererna fanns alltså representerade i

alla systemen. Inom dessa fyra såg implementeringen också väldigt olika ut, men man kan ändå anta att dessa fyra är centrala och viktiga genrer ur ett generellt perspektiv.

Vissa 'egenheter' hos de olika systemen uppdagas då man utför en jämförande analys. Till exempel kan man se att UDC är det enda system som utförligt listat olika typer av brev, och att BC2 som enda system har implementerat uttryck för essä- och pamflettgenrerna. Vidare kan man också se att BC2 som enda system helt saknar uttryck för juridiska texter medan UDC som enda system gett denna genre gott om utrymme. Gemensamt för alla systemen är att det saknas uttryck för två av genrerna i Grepstads katalog, topografisk framställning och religiösa texter. BC2 har som enda system implementerat uttryck för alla genrer inom de argumenterande och utredande texttyperna medan man till exempel saknar det uttryck för biografisk framställning som finns både i UDC och DDC. BC2 och DDC utmärker sig vidare genom att ha ett mycket stort antal beteckningar för uppslagsboksgenren, BC2 39 stycken och DDC 33 stycken mot UDCs 28 och SABs 6.

Det är också intressant att undersöka de förhållanden som existerar mellan de olika systemens implementering av de olika undergenrerna inom framförallt de dominerande genrerna. Först och främst kan man konstatera att det är en undergenre till uppslagsböckerna, handboken, som är störst inom alla systemen. Efter denna kommer undergenren utredningar inom genren vetenskapsprosa, dock utmärker sig DDC här genom att inte låta denna undergenre höra till de dominerande lika tydligt som övriga system. Det är endast dessa undergenrer, tillsammans med lexikon och ordböcker som alla systemen har implementerat på något vis. I övrigt finns det stora skillnader angående vilka undergenrer som systemen kretsar kring. Det är dock viktigt att påpeka att analysen på denna punkt blir något mer osäker eftersom det inte alltid varit givet vilken undergenre en beteckning ska tillhöra.

Angående implementeringen av vissa undergenrer kan man av analysresultaten skönja att UDC som enda system mer utförligt vidareindelar och listar utförligt olika typer av avhandlingar, att BC2 som enda system implementerat genren dialogtext. UDC är vidare enda system som utförligt listar de undergenrer som tillhör genren brev, detta system är också det enda som implementerat debattboken som undergenre. Bland de undergenrer som tillhör de berättande och skildrande texttyperna är det ytterst få som listas inom något av systemen. Endast dagböcker inom UDC och annaler inom BC2 står att finna. Bland genren läroböcker är det främst UDC som listar undergenrer, speciellt olika former av läroboken och läseboken, som även BC2 och DDC i mindre utsträckning listat. UDC är ensamt om att lista sådana undergenrer som läseboken och föreläsning. Vidare är det bara UDC och BC2 som har uttryck för genren populärvetenskap, i form av i BC2s fall undergenren introduktionsbok, och i UDCs fall undergenren föredrag. Bara BC2 har en utförlig implementering av undergenrerna lexikon och ordböcker. BC2 saknar dock uttryck för bibliografi och patent, som återfinns i både UDC och DDC. Bibliografin som undergenre finns uttryckt i alla system utom BC2. SAB saknar helt undergenrerna standarder och riktlinjer, som finns representerade i de övriga systemen. Endast UDC har utförlig vidareindelning i undergenrer som hör till de juridiska texterna. BC2 saknar helt uttryck för genrer eller undergenrer inom detta område.

Vissa undergenrer saknar helt representation inom systemen. Det finns inga uttryck för undergenrer inom de argumenterande och utredande texttyperna som epistlar, skisser, kåserier, inga för aforismer, maximer eller ordspråk. Inom de berättande och skildrande texttyperna saknas det uttryck för undergenrerna biografi, memoarer, självbiografier, reseskildringar, topografiska skildringar, naturskildringar, krönikor, berättelser eller dokumentärschildringar. Bland de pedagogiska texttypernas undergenrer saknas uttryck för populär fackbok, predikan, andakt, bön, katekes och traktat. Det är bara bland genren juridiska texters undergenrer som det saknas uttryck för de undergenrer som ingår bland de vägledande texterna, alla undergenrer inom genren uppslagsbok finns alltså representerade medan undergenrerna bestämmelser, föreskrifter, instruktioner, stadgar och rättstal saknas bland undergenrerna till de juridiska texterna. Givetvis är det i flera fall möjligt att uttrycka dessa i fall då genrer som undergenren ingår i finns listad i systemen, dock är det ju inte möjligt att närmare specificera dokumentet. Det är ju också så att Grepstads genrekatalog i flera fall varit undermålig och saknat uttryck för de genrer som listats i systemen, framförallt gäller detta vissa brukstexters genrer. Ofta har det också rört sig om vidareindelningar av undergenrer som går betydligt längre än Grepstads system.

6 Diskussion

Denna uppsats har främst varit ett försök att uppmärksamma och problematisera ett specifikt område inom biblioteksvetenskapen som det inte så ofta talas om. Kanske på grund av detta har det ju också visat sig efterhand att frågeställningarna och den använda metoden att få svar på dessa ibland varit problematiska, dels på grund av trubbiga analyskategorier, men även på grund av en inledningsvis bristande förståelse för hur genre ska förstås i sammanhanget. En mer övergripande förståelse har egentligen inte infunnit sig förrän mot slutet av arbetet, i den situation då man bittert betraktar detsamma och inser hur man egentligen borde gått tillväga. I brist på andra triumfer får vi alltså försöka betrakta en något missriktad ansats som ett faktiskt framsteg genom att erkänna den insikt vi ändå genom processen förvärvat.

En diskussion med analysresultaten som utgångspunkt bör ta fasta på det faktum att trots att systemen i mycket ser annorlunda ut med tanke på ursprung, inriktning och omfång, finns det stora likheter kring vilka genrer och texttyper som är frekventa och vilka som används marginellt eller inte alls. Att de vägledande texterna med genren handböcker i spetsen utmärker sig inom alla systemen förvånar inte då denna typ av text ju är utformad på ett speciellt vis, alltså inte för att i första hand läsas från pärm till pärm, utan istället för att användas om och om igen. Kanske kan man med detta i åtanke betrakta vissa genrer som mer tydligt präglade av sin genredimension än andra, och se att det just är denna typ av genrer som premieras i systemen.

De dominerande genrerna vetenskapsprosa och uppslagsböcker, och även genren läroböcker, brevgenren och i viss mån den historiska framställningen, utmärker sig i förhållande till de övriga inom Grepstads genrekatalog genom att som genrer vara just mer rigida och styrda i sin utformning än de övriga. Undantaget från detta är ju de juridiska texterna som också är styrda av efterlikning i hög grad, men som ändå inte var särskilt välrepresenterat i systemen (med undantag för UDC). Kravet på efterlikning av tidigare förlagor är nog ofta mer strängt hos dessa genrer än hos de mer marginella genrerna med drag av kulturlitteratur.

Det är svårt att med denna begränsade studie dra några långtgående slutsatser av analysen, men det är ändå uppenbart att systemen i förhållande till Grepstads genrekatalog är otillräckliga i sina implementeringar av sakprosagenrer. Huruvida detta förhållande beror på en utbredd uppfattning om att vidareindelning av viss litteratur efter genretillhörighet inte är praktiskt, eller att behovet inte finns, kan inte föreliggande uppsats svara på men en sådan teori ligger ändå nära till hands med tanke på att det nästan uteslutande är en viss typ av genrer som faktiskt blivit implementerade.

Analysen utgick från Grepstads texttypskategorier och hans genrekatalog med anledning av att denna modell var den enda som uttryckligen listade och generell diskuterade sakprosagenrer. Då det inte fanns några tidigare undersökningar av samma slag blev metodstrategin alltså något av ett vågstycke. Att den ändå valda strategin var problematisk visade sig ju bland annat då det upptäcktes att Grepstads genrekatalog inte var tillräckligt utförlig, det saknades vidareindelningar av undergenrer, och det visade sig också att systemen inte hade samma uppfattning som Grepstad om hur genrer borde ordnas. Grepstad ordnar ju genrer överordnat efter

texttypstillhörighet, medan systemen i stor utsträckning använder sig av andra typer av kategorier för att ordna sina genrebeteckningar.

Trots dessa invändningar och problem kan vi nog ändå anse att vi har fått rimliga svar på de frågor vi ställt angående vilka genrer och texttyper som systemen implementerat. Problemet är att vi inte genom denna typ av analys får reda på vilka principer systemen själva är uppbyggda kring. Man kan säga att Grepstads uppställning och teori i stor utsträckning är främmande för systemen, som utgår från andra principer. En framtida analys borde utgå från systemen själva. En sådan analys skulle med stor säkerhet visa att systemen sällan arbetar medvetet med genre som princip för ordnande av dokumenttyper för sakprosa, medan man ändå i stor utsträckning använder sig av genrebeteckningar. Jag tror att det skulle vara lärorikt och till gagn för systemen om en analys utfördes kring de indelningsprinciper som faktiskt används. Denna analys skulle nog visa på att koncepten är förvirrade och att inkonsekvens i flera fall råder.

En grundfråga som löper som en röd tråd genom föreliggande uppsats har varit frågan om hur dokument kan ordnas. Det borde rimligtvis vara förståelsen av vad ett dokument är eller kan vara som ligger till grund för vilka aspekter som kan användas vid klassificering av dokument, givetvis tillsammans med hänsyn taget till användarnas förutsättningar och behov. Den första indelningsprincipen är väl oftast ämnet, men även 'formen' kan antas vara viktig då dokument med samma ämnen i vissa fall kan behöva särskiljas. Följdfrågan kommer då att handla om vad 'form' är, och som det visats tidigare i föreliggande uppsats råder det ju ingen konsensus kring detta begrepp, vare sig i de teoretiska diskussionerna eller inom systemen.

Det som saknas i diskussionen om 'form', inom vilken även diskussionen om genrebegreppet borde ingå, är just ett förtydligande kring vad en genre är i förhållande till andra så kallade 'former', 'analytiska dimensioner' (som hos Hjärlund) eller 'texttyper' (i Hellspongs och Ledins vokabulär). Det är min uppfattning, och jag tycker att den refererade litteraturen och analysen av systemen visar detta, att genre kan betraktas som ett slags sammanfattning av ett dokument, ett namn som identifierar ett specifikt dokument som varandes en speciell typ, och att övriga kategorier bör betraktas som element i genrebestämningen. En specifik genre är alltså sålunda en specifik utformning av ett dokumentets delar, till exempel ämnet, mediet, funktionen, författaren, publiken, förmedlingsnivån, fack och så vidare.

När systemen använder sig av andra kategorier än genrekategorin så fokuserar man på en specifik och avgränsad aspekt av dokument som gör att olika genrer kan listas tillsammans medan genrer som hör ihop på andra sätt skingras, vilket ju inte är något problem om det är just en specifik aspekt som är viktig att framhäva i systemet. Ofta är det nog också så att en specifik genre är karakteriserad av att just en kategori framhävs, och det kan ju då tyckas vara naturligt att ordna denna typ av genrer enligt den framhävda aspekten. Föreliggande uppsats har i första hand fokuserat på vilka genrer som är implementerade i systemen, och inte på principerna enligt vilka dessa genrer blivit ordnade. Jag utgick från en genrekatalog som ordnade sina genrer efter texttyp, detta förhållande återspeglades inte i de undersökta systemen.

Ett klassifikationssystem som i sina tilläggstabeller använder sig av ett genresystem skulle möjligtvis kunna bli för avancerat eftersom detta kräver av både användaren och den som klassificerar att de är bekanta med de olika genrererna och de genrekonstituerande elementens utformning. En genrebeteckning ger ju dock mer information än till exempel en beteckning för förmedlingsnivå, men kräver å andra sidan en genreförståelse som nog inte alla användare, eller ens bibliotekarier, äger. På så vis kan man också ifrågasätta genrerernas roll i ett universellt klassifikationssystem och fråga sig om begreppet genre inte är mer relevant och användbart inom specialbibliotek eller olika fack.

Det går dock inte att förneka att uttryck för genrer är relativt frekventa inom några av de universella systemen, framförallt inom UDC och BC2, och åtminstone används i någon utsträckning inom de övriga undersökta systemen. Dock är dessa genreuttryck som sagt ofta underordnade någon annan aspekt, såsom till exempel publikationsform eller svårighetsgrad, även om det också finns vissa genrer som är återkommande som egna kategorier. Detta gäller ju främst undergenrererna lexikon och ordböcker, i viss mån också läroböcker, och genren historisk framställning. Huruvida dessa genrer ska betraktas som mer allmänna än andra kan vara intressant att fundera kring. Att det endast skulle vara allmänna eller generella genrer som listas i systemens allmänna tilläggstabeller stämmer ju inte, det är tvärtom uppenbart att flera genrer, framförallt de vidareindelningar av undergenrer som finns i systemen, är knutna till avgränsade områden som olika typer av organisationer eller discipliner.

Förhållandet mellan de allmänna och de speciella tilläggen i systemen skulle sålunda också kunna ligga till grund för en vidare undersökning, vilken nog skulle visa att inkonsekvens råder även på detta område. Förövrigt står det nog klart att genredimensionen är en allmän kategori som gäller för alla dokument såtillvida att alla dokument åtminstone i teorin kan sägas tillhöra någon genre. Vilka av de faktiskt existerande genrererna som är generella finns dock inte klargjort. Här kan man också påpeka att inte heller Grepstads genrekatalog uteslutande listar generella genrer, till exempel så är väl religiösa texter en genre som är knuten till ett specifikt ämne eller specifik 'disciplin'? Huruvida den topografiska framställning kan sägas vara en generell framställning är ju också osäkert. Detta är nog också en del av förklaring till varför just dessa genrer inte funnits vara implementerade i något av systemens allmänna tillägg.

Att de texttyper som Grepstad använder sig av skulle användas som ordnande princip inom systemen är svårt att se, även om det är tydligt att vissa texttyper är betydligt mer frekventa än andra. Här kan det vara intressant att använda sig av Öroms (1997) diskussion om kretslopp, eftersom det visar sig att det är tydlig slagsida åt den institutionellt förpliktigande litteraturen och de fackligt-vetenskapliga och fackligt-professionella kretsloppen. Det finns alltså inte särskilt många uttryck i systemen för det som Örom kallar det allmänt-kulturella kretsloppet. Vad denna slagsida egentligen betyder har det ju inte varit föreliggande uppsats avsikt att svara på, men kanske kan det bero på att kulturlitteraturen, som inte ska räknas till skönlitteraturen även om den gränsar till denna, inte anses vara lika viktig att särskilja. Om detta beror på tradition eller om det finns praktiska eller andra anledningar att inte genreindela kulturlitteraturen vore intressant att undersöka.

Ett begrepp som inte använts i någon större utsträckning i uppsatsen är 'literary warrant', detta begrepp skulle kunna vara ett nyckelbegrepp i en framtida studie för att utröna huruvida de genrer som är listade i systemen i rimlig grad korresponderar med den sociala verkligheten och med användarnas behov. En sådan studie skulle också kunna vara en del i ett försök att skapa en mer utförlig och allmän genrekatalog för sakprosa, baserad på just de genretermer som används och de dokument som faktiskt finns. En intressant aspekt av en sådan utförlig katalog skulle vara att försöka avgöra vilka termer som är synonymer och vilka som är självständiga genrer. Detta är nog en svår uppgift och en rimligare utgångspunkt vore kanske studier mer inriktade på domänanalyser, alltså kartläggningar av speciella discipliner eller områden.

Hur olika genrer behandlas i källförteckningar och bibliografier vore också intressant att undersöka. Att olika genrer ger upphov till olika problem vid formalia som citering och källförteckning är ju känt sedan tidigare.

När det gäller den framtida forskningen kring sakprosagenrebegreppets roll inom biblioteks- och informationsvetenskapen förefaller det som om det skulle kunna finnas en mängd intressanta områden att undersöka. Det är ju inte bara inom perspektivet kunskapsorganisation som begreppet är intressant, tvärtom vore kanske olika användarundersökningar en rimligare utgångspunkt, kanske tillsammans med en kartläggning av praxis bland tillexempel folk- och forskningsbibliotek. Dessa aspekter har ju knappast diskuterats inom denna uppsats och kanske har perspektivet emellanåt varit alltför snävt och teoretiskt.

Just genreförståelsen som en förutsättning för att verkligen förstå och kunna ta till sig en text eller ett dokument, även när det gäller sakprosa, är något som borde undersökas närmre då detta så som jag ser det skulle kunna användas pedagogiskt i olika sammanhang. Till exempel skulle ett samarbete mellan till exempel skola och bibliotek kring olika dokumenttyper och läsförståelse vara intressant. Att man i skolan mest möter läroboksgenren är kanske ett problem i en tid då källkritik och kritisk insikt kanske är viktigare än någonsin.

Kulturstudier kring sakprosan har på senare år inletts. Sådana studier ur biblioteks- och informationsvetenskapens perspektiv verkar dock saknas. Kanske är det inom detta område en ny genrekatalog för sakprosa skulle kunna växa fram. Intressant ur detta perspektiv är ju kanske också föreliggande uppsats resultat, alltså förhållandet mellan olika texttyper och olika genrer. Vilka dominerar inom samhället och varför ser det ut som det gör.

Den nya informationstekniken och hur dokumenttyper behandlas i nätverk och elektroniska miljöer har inte diskuterats i denna uppsats. Här finns dock ett område med många möjligheter för framtida forskning. Framförallt finns en uppsjö av databaser som i stor utsträckning använder sig av olika typer av genrer eller dokumenttyper för att specificera de dokument de listar. Dublin Core skulle till exempel kunna vara ett intressant område för genrestudier då man här utvecklat en lista på olika dokumenttyper.

Förutom de slutsatser som man kan dra av analysresultaten, och som redan presenterats, förefaller den väsentliga insikt eller förståelse som denna uppsats kan bidra med vara uppfattningen att det finns ett behov av ett mer nyanserat dokumentbegrepp i anknytning till de tillägg som används i klassifikationssystem och ämnesordslistor, för att kanske i större utsträckning kunna utnyttja möjligheten att specificera dokument efter genre. Det är också min uppfattning att övriga analytiska dimensioner skulle kunna användas mer konsekvent inom systemen. En bättre allmän förståelse för sakprosan som varandes en litteraturtyp bestående av en lång rad olika genrer är ju också nödvändig. Och i samband med detta behövs nog även mer intim bekantskap med de olika genrerna (genrekompetens), både bland biblioteksfolk och användare, för att denna aspekt av kunskapsorganisation ska kunna användas effektivt.

7 Sammanfattning

Detta arbete har behandlat sakprosan och dess genrer i förhållande till universella klassifikationssystem. Utgångspunkten har varit att sakprosa-genrer inte i tillräcklig utsträckning diskuteras inom biblioteks- och informationsvetenskapen. Uppsatsen kretsar kring en analys av fyra olika systems implementering av sakprosa-genrer inom sina allmänna tilläggstabeller, men den är också i hög grad ett försök att problematisera och uppmärksamma genrebegreppet.

Eftersom en viss genrekompetens är nödvändig för att korrekt kunna använda och tolka dokument utgår föreliggande uppsats ifrån att denna aspekt av dokument kan vara användbar i en återvinningssituation. Detta återspeglas också i viss mån av de kunskapsorganisatoriska verktygen. Studiens delsyfte är att utröna vilka genrer som dominerar och vilka som är marginella. I samband med att denna studie utförs görs också parallellt ett försök till en mer allmän orientering och diskussion kring indelning av texter utefter andra kriterier än ämne, och särskilt kring sakprosan och dess genrer.

De universella klassifikationssystem som analyseras är specifika utgåvor av BC2, UDC, DDC, och SAB.

En stor del av uppsatsen består en inledande litteraturgenomgång, resten utgörs av en huvudteori och dennas applicering i en analys, resultatredovisning och en avslutande diskussion.

För att placera uppsatsen i en kontext inleds litteraturgenomgången med en redogörelse för ämnesanalys, inom vilken det konstateras att en analys av genretillhörighet bör ingå. Vidare betraktas genreaspekten som en generell kategori som rör alla dokument, och med utgångspunkt ifrån detta diskuteras generella kategorier och de allmänna tilläggstabeller som blivit ett inslag i de flesta klassifikationssystem.

En viktig del av litteraturgenomgången utgör en diskussion kring olika indelningsgrunder för texter. Man kan utifrån denna diskussion konstatera att det finns många olika sätt utifrån vilka man kan beskriva och ordna dokument. Bland dessa utmärker sig genre genom att vara en social företeelse och inte en teoretisk konstruktion. Sakprosan diskuteras också som varandes en specifik indelningsgrund, och dess förhållande till skönlitteraturen berörs kort.

Genrebegreppet diskuteras i ett avsnitt utifrån olika källor, och trots att det råder viss förvirring kring olika försök till definitioner finns vissa återkommande karakteristika som till exempel dess beroende av efterliknelse och dess historiska betingelse.

Utifrån litteraturgenomgången kan man konstatera att genrebegreppet är sammanblandat med andra begrepp och aspekter som i huvudsak brukar kretsa kring dokumentets formaspekt. Ett nyckelbegrepp är dokumentets analytiska dimensioner eller huvudfacetter. Det råder inte någon konsensus kring huruvida genre egentligen är en överordnad kategori till dessa eller ingår som en specifik dimension. Uppfattningen

att genre är en analytisk dimension bland andra skulle betyda att begreppet reduceras till att gälla endast en aspekt, till exempel stil. Det är dock inte föreliggande uppsatsuppfattning att så är fallet. Istället utgår jag ifrån Ottar Grepstads retoriska teori om sakprosa vilken innehåller ett genrebegrepp som är betydligt mer omfattande och innefattar många olika komponenter som mer gör genre till en överordnad kategori.

Uppsatsens huvudsakliga teori är alltså Ottar Grepstads. Grepstad har utvecklat en genrekatalog som används i analysen av klassifikationssystemen. Förutom Grepstads genrebegrepp används också hans olika texttyper, som är ett sätt att indela olika genrer i grupper efter språkliga kännetecken.

De texttyper Grepstad använder sig av är de utredande- och argumenterande texttyperna, de berättande texttyperna, de pedagogiska texttyperna, och de vägledande texttyperna.

Grepstads genresystem består av tre nivåer: huvudgenre, genre, och undergenre. Huvudgenren är i detta fall sakprosan, som antas ha fjorton genrer och femtiotre undergenrer.

Analysen av systemen utgår ifrån denna uppställning och jämför systemens allmänna tilläggstabeller med Grepstads katalog och de genretermer som ingår i denna. Genom analysen placeras systemens beteckningar i någon av Grepstads genrekategorier och som resultat får man en uppfattning om vilken typ av genrer som är vanliga, och vilken typ som är mindre vanlig.

De fyra systemen visar upp relativt likartade resultat. Den överlägset mest vanliga och frekventa genren är för alla systemen uppslagsboken, som tillhör den vägledande texttypen, och inom denna undergenren handbok. Nästan lika vanlig och frekvent är den argumenterande och utredande texttypens genre vetenskapsprosa med undergenren utredningar. Övriga återkommande genrer var främst brevgenren och läroboksgenren. Alla systemen hade beteckningar för lexikon och ordbok, som också tillhör den dominerande genren uppslagsböcker.

Vissa genrer fanns inte alls representerade, till exempel fanns inga exempel på religiösa texter eller topografisk framställning. Överhuvudtaget var de genrer som ligger i gränslandet till skönlitteraturen ovanliga, sådana genrer som aforistisk kortprosa och essä.

I den avslutande diskussionen konstaterades det att uppsatsens syfte uppfyllts, men att ansats och metod i någon mån varit missriktad. För att få en bättre generell uppfattning om sakprosagenrens roll inom systemen borde man istället utgå ifrån systemen själva och deras indelningsprinciper. Just indelningsprinciper som rör dokumentets form framstod efter analys och litteraturgenomgång som ett område i behov av en mer klargörande diskussion.

Litteraturförteckning

Bazerman, Charles (1988). *Shaping written knowledge: The genre and activity of the experimental article in science*. Madison: The University of Wisconsin Press.

Beghtol, Clare (2001). The Concept of Genre and its Characteristics. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology*, Vol. 27, no. 2, s. 17-19.

Benito, Miguel (2001). *Kunskapsorganisation: en introduktion till katalogisering, klassifikation och indexerung*. Borås: Tarancos bokförlag.

Berntson, Göran (1997). *Klassifikation enligt SAB-systemet*. 2. rev. uppl. Borås: Tarancos bokförlag.

Buchanan, Brian (1979). *Theory of library classification..* (Outlines of modern librarianship, vol.11). London: Clive Bingley.

Dewey decimal classification and relative index (1996). Edition 21. (Vol.1. Introduction & tables). Albany: Forest Press.

Dhyani P. (1977). DDC 18: Critical appraisal of some auxiliary tables. *International Library Review*, vol. 9, s. 175-181.

Grepstad, Ottar (1997). *Det litterære skatkammer: sakprosans teori og retorik*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Grolier, Eric de (1962). *A study of general categories applicable to classification and coding in documentation*. Paris: Unesco.

Hellspång, Lennart & Ledin, Per (1997). *Vägar genom texten: handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Hjörland, Birger (1997). *Dokumenttypologiens almene teori og former*. (Faglitteraturens dokumenttyper: i kommunikations-, - og vedenskapsteoretisk belysning, Bind 1). Köpenhamn: Danmarks biblioteksskole.

Klassifikationssystem för svenska bibliotek (1997). 7., omarb. uppl. Lund: Bibliotekstjänst.

Langridge, D.W. (1989). *Subject Analysis: Principles and procedures*. London: Bowker-Sauer

Ledin, Per (1996). *Genrebegreppet: en forskningsöversikt*. (Svensk sakprosa nr 2). Lund: Institutionen för nordiska språk..

Miller, David P. (2000). Out from under: form/genre access in LCSH. *Cataloguing & Classification Quarterly*, vol. 29, nr. 1/2, s. 169-188.

Mills, J. & Broughton, Vanda (1977). *Bliss bibliographic classification*. 2. ed. (Introduction and auxiliary schedules). London: Butterworths.

Needham, C.D. (1971). *Organizing knowledge in libraries: An introduction to information retrieval*. 2. rev. ed. London: The Trinity Press.

Raju, Aan (1978). A study of auxiliary schedules in the Dewey Decimal Classification. *Herald of Library Science*, vol. 17, no. 1, s. 3-12.

Rowley, J & Farrow, J (2000). *Organizing knowledg*. 3. uppl. Aldershot: Gower.

Svensson, Jan, Josephson, Olle & Selander, Staffan (1996). *Svensk sakprosa: en projektbeskrivning*. (Svensk sakprosa nr 1). Lund: Institutionen för nordiska språk.

Universal decimal classification (1994). International medium edition., English text, Edition 2. (Part 1. Systematic tables). London: BSI.

Wilson, Patrick & Robinson, Nick (1990). Form subdivisions and genre. *Library Resources & Technical Services*, Vol. 34, nr. 1, s. 36-43.

Örom, Anders (1997). Genrer indenfor fagmedier. *Biblioteksarbejde*, nr. 51/52, s. 7-29.

Bilaga 1

BC2. Beteckningar och notation. (Listas i den ordning de uppträder i analystabellen)

ARGUMENTERANDE OCH UTREDANDE TEXTER

3EQ	(General surveys, review, reports, etc.) Chronologically organised
3ES	(General surveys, review, reports, etc.) Locally organised
3ND	Digests, abridgements, epitomes, precis
3FR	Commentaries
36	Comprehensive works, treatises
3FQ	Book reviews
3LR	Conference proceedings, symposia
3EU	Surveys, reports, progress reports
3FB	Research reports
3FC	Comparative studies
3FD	Longitudinal (sic?) comparative study
3FL	Proposals, recommendations
3FM	Critical studies
3FP	Critical studies by language
3FS	Exegetical studies, expositions
3FT	Textual criticisms
3FV	Explications de texte

3FW	Formal analysis
3U	Case Studies
3V	Case studies by study region
3W	Case study by study example, sample population
3FH	Forecasts, horoscope
3FJ	Feasibility studies
3QW	Estimates (financial)
3LM	Debates
3LP	Interviews opinions
3LQ	Discussions
3KC	Irregular reports, notices, bulletins, communiques, press items
3KG	Petitions, requests, demands
3L	Composite works, essays, addresses, lectures, speeches, festschriften, pamphlets
3T	Personal observations, anecdotes (when subject is central feature)
3LW	Quotations
3XR	Monuments, inscriptions, epigraphs

BERÄTTANDE OCH SKILDRANDE TEXTER

3NV	Chronologies, annals
-----	----------------------

PEDAGOGISKA TEXTER

3EH	School texts
3EJ	School texts for primary schools
3EK	School texts for secondary schools
3EM	Post-school texts, college texts
3EN	Intermediate school texts
3EO	Advanced school texts
3MC	(Aids to study)
3LS	Anthologies, selections, extracts
3LV	Readings, chrestomaties
38	Programmed instructions
3MG	Questions and answers, catechisms
3MH	Exercises, worked examples, problems
37	Introductory works

VÄGLEDANDE TEXTTYPER

3C	(For a particular kind of reader, 'bias phase'), guides
3D	'Bias phase', guides by sociological characteristics
3J	Directories
3MQ	Career guides
3MR	Identification manuals, field guides, spotters guides
3NK	Tables, scheduled information
3NL	Tables listing constants, units, properties etc.
3NP	Conversion tables

3NQ	Ready reckoners
3NR	Timetables
3MS	Practical manuals
3MV	Amateurs (practical) manuals
3MW	Workshop (practical) manuals
3MX	Laboratory (practical) manuals
3PT	Trade literature
3Q	Numerical data statistics
3QR	Censustables (of living things)
3QT	Accounts
3QV	Costs and returns, expenditure and income
3QX	Nomograms, nomographs
3A	Encyclopedias, etc.
3AC	Comprehensive encyclopedias
3AE	Brief, dictionary-encyclopedias
3AH	Selective, popular encyclopedias
3XH	Records, extremes
3B	Dictionaries, glossaries
3BD	Pronouncing dictionaries
3BH	Language dictionaries
3BK	Polyglot dictionaries
3BL	Dictionaries for individual languages
3H	Yearbooks, almanacs

3NS	Calendars
3NT	Nautical almanacs
3P	Technical data (texts, diagrams organised for reference use)
3PQ	Formulae
3PR	Recipes, pharmacopeias
3KE	Announcements, manifestos, notifications, orders, agendas, circulars
3ME	Syllabuses

Bilaga 2

UDC. Beteckningar och notation. (Listas i den ordning de uppträder i analystabellen)

ARGUMENTERANDE OCH UTREDANDE TEXTTYPER

- (048) Bibliographic descriptions. Abstracts. Summaries. Surveys
- (048.3) Abstracts
- (048.4) Summaries
- (048.2) Annotations

- (043) Theses. Dissertations
- (043.2) Theses. Academic theses
- (043.3) Dissertations
- (043.5) Inaugural dissertations

- (045) Articles in serials, collections etc
- (046) Newspaper articles
- (049.3) Declarations of opinion. Including : Advice. Hints. Critiques. Appreciations

- (047) Reports. Notices. Bulletins
- (047.1) Progress reports. Situation reports
- (047.2) Travel reports. Reports of trips (study, business etc)
- (047.3) Special reports
- (047.5) Reports for the press. Press releases, handouts, communiques
- (047.6) Brief reports, notices. News items. Press cuttings
- (048.8) Surveys. Compilations of information from several primary documents
- (049.5) Questionnaires. Inquiries. Opinion polls. referenda

- (078.7) Case studies
- (044) Correspondence. Letters. Circulars
- (044.4) Business letters. Official correspondence
- (044.6) Circular letters
- (055) News bulletins. Newsletters. Information bulletins
- (093.2) Official sources. Public records, documents, acts
- (044.2) Personal letters. Private correspondence
- (049.4) Petitions, requests. Applications
- (089.7) Greetings and special-occasion messages (cards, leaflets etc.)
- (079.2) Paper qualifications. Diplomas. Degrees. Certificates of proficiency etc.
- (088) Attestations. Special Purpose documents
- (088.2) Certificates, licenses etc. issued by authorities
- (088.4) Contracts. Written agreements
- (041) Pamphlets. Broshures
- (049.2) Polemics. Disputations. Controversies. Diatribes. Justifications. Vindications.
- (089.3) Curiosities. Miscellanies. Varia. Anecdotes. Aphorisms. Maxims etc.
- (082.24) Fragments

BERÄTTANDE OCH SKILDRANDE TEXTTYPER

- (092) Biographical presentation

(093.3) Literary sources. Chronicles. Diaries

(091) Historical presentation

PEDAGOGISKA TEXTTYPER

(07) Documents for instruction, teaching, study, training

(078) Educational documents

(075) Educational texts. Schoolbooks. Texts for students

(075.2) Elementary school texts. Primers

(075.3) Secondary school texts

(075.8) Texts for university, higher education

(075.9) Texts for short courses, crash courses, refresher courses

(076.6) Programmed texts. Scrambled textbooks

(082.2) Anthologies. Selections. Excerpts. Quotations

(076.5) Practical exercises

(075.4) Texts for self-instruction, private study, home study, correspondence courses

(076) Documents for practical instruction, training

(076.1) Documents with problems, questions

(076.2) Documents with solutions, answers

(076.3) Documents with questions and answers

(079) Documents connected with competitions, tests, examinations etc.

(079.1) Questions and exercises for tests, contests, competitions. Examination papers

- (042.3) Lectures
- (042.4) Lecture courses
- (042) Addresses. Lectures. Speeches
- (042.5) Speeches. Orations
- (085.8) Advertisements

VÄGLEDANDE TEXTTYPER

- (035) Handbooks. Manuals.
- (036) Guidebooks (with practical and descriptive information)
- (058) Yearbooks. directories
- (058.7) Address books. Directories listing residents, streets etc. Trade directories
- (083.4) Tables (other than purely numeric)
- (083.5) Technical data tables. Calculation tables. Conversion tables
- (083.8) Lists. Inventories. Indexes
- (085.2) Trade catalogues. Industrial catalogues
- (085.3) House journals. Company magazines
- (085.5) Prospectuses
- (085.6) Price lists for goods
- (085.7) Price lists for services. Tariffs
- (03) Reference works
- (031) Encyclopaedias
- (038) Dictionaries. Including : Language dictionaries. Special subject and technical

- (059) Almanacs. Calendars (of all types)
- (059.2) Tear-off calendars
- (059.3) Ephemerides. Calendars, diaries of coming events

- (01) Bibliographies
- (048.1) Bibliographic descriptions

- (088.8) Patents and similar documents

- (083) Technical and normative documents. Tables. Lists
- (083.1) Recipes. Prescriptions. Directions
- (083.2) Forms, blanks. Printed forms
- (083.7) Collections of definitions. Nomenclatures. Standards. Specifications

- (049.1) Notifications. Announcements. Proclamations. Manifestos
- (073) Curricula. Syllabuses
- (083.9) Plans. Projects. Programmes

- (09) Presentation in historical form. Legal and historical sources
- (094) Legal sources. Legal documents
- (094.7) Legal sources emanating from administrative authorities of various grades
- (094.8) Legal sources emanating from courts of justice

- (094.5) Individual laws. Simple laws and detailed regulations resulting from them. Bills.

- (094.2) International agreements and treaties. International laws. Enactments between Independent states
- (094.1) Enactment of absolute government in general. Including : Royal decrees, edicts, ordinances
- (094.9) Collections of legal documents. Collections of rulings, legal decisions. Legal case-books

Bilaga 3

DDC. Beteckningar och notation. (Listas i den ordning de uppträder i analysstabellen)

ARGUMENTERANDE OCH UTREDANDE TEXTTYPER

- 0202   Synopses and outlines

- 0722   Historical research (case studies)

- 0723   Descriptive research (surveys)

- 0299   Estimates of labor, time, materials

- 079   Competitions, festivals, awards (bursaries, fellowships, scholarships, prizes)

BERÄTTANDE OCH SKILDVANDE TEXTTYPER

- 092   Persons (Biography, autobiography, diaries, reminiscences)

- 08   History and description with respect to kinds of persons

- 091   Treatment by area, regions, places in general (History and description)

PEDAGOGISKA TEXTTYPER

- 076   Review and exercise (workbooks with problems, questions and answers)

- 077   Programmed texts

VÄGLEDANDE TEXTTYPER

- 0148   Abbreviations and symbols

- 021   Tabulated and related materials

- 0216   Lists, inventories, catalogs

- 023   The subject as a profession, occupation, hobby (vocational guidance, career opportunities)
- 025   Directories of persons and organizations
- 0287   Testing and measurement (manuals)
- 0288   Maintenance and repair
- 0289   Safety measures
- 029   Commercial miscellany (listings of products)
- 0294   Trade catalogs and directories
- 0296   Buyer's guides and consumer reports (listings of products)
- 0297   Evaluation and purchasing manuals
- 068   Management
- 0682   Plant management
- 0683   Personnel management
- 0684   Executive management
- 0685   Management of production
- 0687   Management of materials
- 0688   Management of distribution (Marketing)
- 072   Research; statistical methods (manuals)
- 074   Museums, collections, exhibits (catalogs, lists, guidebooks)
- 0753   Organizing and preparing collections and exhibits
- 0755   Service to patrons
- 03   Dictionaries, encyclopedias, concordances
- 0142   Etymology
- 016   Bibliographies, catalogs, indexes

- 027 Patents and identification marks
- 0272 Patents
- 0212 Formulas and specifications
- 0218 Standards
- 071 Education (curricula)
- 0711 Higher education (curricula)
- 0712 Secondary education (curricula)
- (026) Law

Bilaga 4

SAB. Beteckningar och notation. (Listas i den ordning de uppträder i analystabellen)

ARGUMENTERANDE OCH UTREDANDE TEXTTYPER

(k) Kongresstryck

BERÄTTANDE OCH SKILDRANDE TEXTTYPER

:k Historia, lärdomshistoria

PEDAGOGISKA TEXTTYPER

,y Läroböcker

VÄGLEDANDE TEXTTYPER

:b Forskning (forskningsöversikter, projektkataloger)

:oi Statistik (tabeller)

(t) Tabeller

(x) Lexikon

:f Terminologi

:a Bibliografi

:oe Juridik

(u) Urkunder, lagar